

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND

Eraõiguse osakond

Denis Nurmberg

**JUHATUSE LIIKME HUVIDE KONFLIKT: ÕIGUSLIK RAAMISTIK NING
ENNETUS- JA KONTROLLIMEHHANISMID**

Magistritöö

Juhendaja

dr. iur. Andres Vutt

Tartu

2026

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Juhatuse liikme huvide konflikti õiguslik raamistik	8
1.1. Huvide konflikti käsitus, seotud isikud ja ärivõimalused	8
1.2. Huvide konflikti seos hoolsus- ja lojaalsuskohustusega.....	21
2. Huvide konflikti ennetus- ja kontrollimehhanismid	26
2.1. Huvide avalikustamine.....	26
2.2. Nõusoleku saamine	30
2.2.1. Nõusoleku saamise kohustuse üldiseloomustus.....	30
2.2.2. Igapäevane majandustegevus ja turuhind	36
2.2.3. Isikuline kohaldamisala	41
2.3. Muud organisatsioonilised mehhanismid	46
Kokkuvõte.....	53
Conflict of Interest of a Management Board Member: Legal Framework and Preventive and Control Mechanisms. Abstract.....	57
Kasutatud allikad	60

Sissejuhatus

Äriühingute juhtimisel tekkivad huvide konfliktid mõjutavad otseselt investoreid ja majanduse toimimist laiemalt. Äriühingute tegevus panustab oluliselt majanduskasvu, loob töökohti ning mõjutab seeläbi kogu ühiskonda. See eeldab, et ühingu juhtimine toimub äriühingu huvides ning juhtorgani liikmed ei kasuta oma positsiooni isikliku kasu saamiseks. Juhtorgani liikmetele antud ulatuslik tegutsemisvabadus võib ohustada äriühingule kuuluva vara säilimist ja üldist usaldust nende vastu. Õiguslikud lahendused huvide konflikti olukordade käsitlemiseks ei ole aga erinevates õigussüsteemides ühesugused.

Eestis käsitatakse eraõigusliku juriidilise isiku juhtorganitena juhatust ja nõukogu. See tuleneb tsiviilseadustiku üldosa seaduse¹ (TsÜS) § 31 lg-st 2. Samas on nõukogu olemasolu osaühingus vabatahtlik tulenevalt äriseadustiku² (ÄS) § 189 lg-st 1, mistõttu võib osaühingu ainsaks juhtorganiks olla ka juhatuse. Saksamaa õiguses kehtib sarnane süsteem, kuid nõukogu ei loeta juhtorganiks. Aktiengesetz-i³ (AktG) § 111 lg 4 keelab otsesõnu juhtimistoimingute delegeerimise nõukogule, mistõttu on ainsaks juhtorganiks üldiselt käsitletav vaid juhatuse. Ühendkuningriigi õiguses on juhatuse ja nõukogu ühendatud ühtseks juhtorganiks. Arvestades riikidevahelisi erinevusi ning võrreldavuse tagamise vajadust, keskendub käesolev magistritöö osaühingute ja aktsiaseltside juhatuse liikmete huvide konfliktidele. Tegemist on levinud äriühingute liikidega, millele on võimalik leida võrreldavaid vasteid ka teistes õiguskordades. Terminoloogia ühtlustamiseks nimetatakse edaspidi Ühendkuningriigi ühtse juhtorgani liikmeid juhatuse liikmeteks.

Juhatuse liikme isiklike huvide eelistamise riski maandamise üheks olulisemaks ja üldisemaks kohustuseks erinevates riikides on lojaalsuskohustus. TsÜS §-st 35 tuleneb juhatuse liikme kohustus olla juriidilisele isikule lojaalne. Sarnast mõtet sisaldab ka käsunduslepinguid reguleeriv võlaõigusseaduse⁴ (VÕS) § 620 lg 1, mis laieneb ka juhatuse liikmetele kui

¹ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 31.12.2024, 48.

² Äriseadustik. – RT I, 06.07.2023, 131.

³ Aktiengesetz vom 6. September 1965 (BGBl. I S. 1089), das zuletzt durch Artikel 18 des Gesetzes vom 23. Oktober 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 323) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/aktg/> (29.04.2026).

⁴ Võlaõigusseadus. – RT I, 11.11.2025, 16.

ühinguga käsundilaadses õigussuhtes olevatele isikutele.⁵ Nimetatud säte sisaldab kohustust vältida huvide konflikti ja mitte seada isiklike huve käsundiandja huvidest ettepoole.⁶ Lojaalsuskohustus kohustab juhatuse liiget tegutsema juriidilise isiku parimates huvides, kuid üksnes sellise üldise kohustuse olemasolust ei piisa kõigi praktikas tekkivate olukordade reguleerimiseks. Õiguskirjanduses peetakse huvide konfliktiks olukorda, kus isiklikud huvid on vastuolus ametialaste kohustustega.⁷ Isiklikeks huvideks võivad seejuures olla näiteks perekondlikud ja sõprussuhted ning ärilised või poliitilised huvid. Seetõttu on huvide konflikti mõiste piirid ebaselged, mis tekitab õigusselguse probleemi ja nõuab täpsemat analüüsi.

Huvide konflikti ennetamise peamised vahendid on juhatuse liikme esindusõiguse piiramine ja nõusoleku nõue. Saksamaa õiguses tuleneb see eelkõige üldisest esindusõiguse normist. Bürgerliches Gesetzbuch-i⁸ (BGB) § 181 sätestab keelu teha tehinguid iseendaga või tegutseda samaaegselt mõlema tehingupoole esindajana. Eesti õiguses on regulatsioon killustatum ning sõltub tehingu liigist ja äriühingu struktuurist. Esiteks nõuavad teatud olukorrad eriesindaja määramist: ÄS § 181 lg 4 ja § 317 lg 8 kohaselt puudub juhatuse liikmel esindusõigus tehingutes, mille puhul tuleb seaduse järgi määrata äriühingule eraldi esindaja. Iseendaga tehingud on üldjuhul keelatud ilma pädeva organi nõusolekuta, välja arvatud igapäevases majandustegevuses turuhinna alusel tehtud tehingud tulenevalt ÄS § 181 lg-st 3 ja ÄS § 307 lg-st 3.

Ühendkuningriigis keskendub regulatsioon seevastu huvide avalikustamisele ja nõusoleku saamisele, kuid iseendaga tehtud ei ole automaatselt tühi. Kohtupraktikas on selgitatud, et mõlema lepingupoole samaaegse esindamisega tehtud tehing võib olla üksnes tühistatav, mitte tühi.⁹ Igapäevase majandustegevuse mõiste kohaldub ka veel ühes nõusolekut eeldavas olukorras. See puudutab üksnes nõukoguga äriühinguid, kus juhatuse võib teha mistahes igapäevasest majandustegevusest väljuvaid tehinguid vaid nõukogu nõusolekul, välja arvatud juhul, kui tehingu tegemisega viivitamine tooks kaasa äriühingule olulise kahju (ÄS § 306 lg

⁵ Käsunduslepingute regulatsioon laieneb nii osaühingu kui ka aktsiaseltsi juhtorgani liikmetele, see põhimõte on korduvalt mainitud Riigikohtu praktikas, vt nt RKTko 2-22-7750/42 p 10, 06.08.2025; RKKko 1-20-3487/398 p 44, 29.01.2024; RKTko 2-18-11036/53 p 13, 04.03.2020; RKTko 3-2-1-72-13 p 14, 20.06.2013.

⁶ RKTko 3-2-1-152-16 p 14, 15.03.2017; vt ka RKTko 3-2-1-38-15 p 14, 06.05.2015.

⁷ Scafeş, R. 2020. Conflict of Interest Inside a Company - a Vision of Comparative Law within a Democratic Society. – Revista de Ştiinţe Politice. Revue des Sciences Politiques 2020/65, lk 127. <https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=089fa950-2ca7-3a15-803b-ccc1f2cdba18>

⁸ Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 22. Dezember 2025 (BGBl. 2025 I Nr. 364) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/> (29.04.2026).

⁹ Vt nt The Aberdeen Railway Company v. Messrs. Blaikie Brothers [1854] UKHL 1 Paterson 394. 20.07.1854. – https://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/1854/1_Paterson_394.html (29.04.2026), lk 397. Otsuses on selgitatud, et õiglase tehing võib olla kehtiv ning tegemist on kõige enam üksnes hõljuvalt kehtetu tehinguga.

2, § 317 lg 1 ja § 180 lg 4). Eesti õiguses kasutatav „igapäevase majandustegevuse“ kriteerium vajab autori hinnangul täpsustamist. Ebaselge on eelkõige kohtuliku kontrolli ulatus. Vajab käsitlemist kas äriühingu põhitegevusalas ebatavaliste tingimustega tehtud tehingud on kehtivad, kui need on sisuliselt vastuolus äriühingu huvidega. Kuigi seaduse sõnastuse järgi kohalduvad ÄS § 181 lg 3 ja ÄS § 307 lg 3 vaid juhatuse liikmega tehtud tehingutele, on Riigikohtu praktikas seda laiendatud ka seotud isikutele, kellel on juhatuse liikmega samaväärne või suurel määral sarnane majanduslik huvi.¹⁰ See on tekitanud vastuolu seaduse sõnastusega ning autori arvates on ebaselge milliseid isikuid tuleb käsitada juhatuse liikmega samaväärset või suurel määral sarnast huvi omavatena ja milliste tunnuste alustel seda määratleda.

Magistritöö keskseks eesmärgiks on analüüsida, kuidas Eesti, Saksamaa ja Ühendkuningriigi õiguses sisustatakse juhatuse liikme huvide konflikti olukordi ning kas Eesti kehtiv regulatsioon tagab piisava õigusselguse ja äriühingu huvide kaitse. Selleks uuritakse, kuidas on Eesti kohtupraktikas tõlgendatud määratlemata õigusmõisteid ning millised on nende kohaldamise eeldused. Seejuures võetakse aluseks seisukoht, et kehtiv regulatsioon ei pruugi olla piisav selliste huvide konflikti olukordade ennetamiseks ja lahendamiseks, kus formaalselt igapäevases majandustegevuses tehtud tehing on sisuliselt vastuolus äriühingu huvidega või kus tehing tehakse juhatuse liikmega seotud isikuga. Kuivõrd magistritöö põhieesmärgiks on hinnata kehtiva regulatsiooni piisavust ja selgust, analüüsitakse ka Saksamaa ja Ühendkuningriigi õiguses kasutatavaid lahendusi, et hinnata, kas ja kuidas võiksid need täiendada Eesti kehtivat õigust.

Teema aktuaalsust kinnitab see, et huvide konflikti regulatsiooni ebaselgus või ebapiisavus võib suurendada investorite huvide kahjustamise riski, nagu on märgitud ka õiguskirjanduses.¹¹ Teaduskirjanduses on leitud, et aktsionäride tugev õiguskaitse soodustab välismaiste portfelliinvesteeringute kasvu.¹² Seega võib äriühingute huvide kaitsmise ebapiisavus viia selleni, et see mõjutab negatiivselt Eesti investeerimiskeskonna usaldusväärsust. Sellest tulenevalt võib kehtiv õigus või kohtupraktika vajada täpsustamist, et tagada nimetatud eesmärkide saavutamist. Autor on püstitanud järgmised uurimisküsimused:

¹⁰ Vt nt RKTko 3-2-1-26-17 p 10, 26.04.2017; RKTko 2-17-10474/80 p 24, 18.12.2019.

¹¹ La Porta, R. jt. Investor protection and corporate governance. – Journal of Financial Economics 2000/58. – https://www.researchgate.net/publication/222557224_Investor_Protection_and_Corporate_Governance (29.04.2026), lk 13.

¹² Giofré, M. Investor protection rights and foreign investment. – Journal of Comparative Economics 2013/41, No 2, lk 522.

- a) Millised on huvide konflikti kriteeriumid ning kas tegemist on universaalse mõistega või riigiti erinevalt mõistetava nähtusega?
- b) Kas Eesti õiguses on seotud isikute ring määratud samamoodi nagu Saksamaal ja Ühendkuningriigis või mitte ning kas see tagab ühingu huvide kaitse võrreldaval tasemel?
- c) Kas ja kuidas võib olla põhjendatud täiendada huvide konfliktide ennetamise mehhanisme Eesti ühinguõiguses ning milliseid lahendusi pakub Saksamaa ja Ühendkuningriigi õigus?

Töö peamine uurimismeetod on võrdlev analüüs. Selle abil võrreldakse Eesti, Saksamaa ja Ühendkuningriigi õiguses kehtivaid huvide konflikti ennetamise mehhanisme, nende kohaldamisala, adressaate ja õiguslikke tagajärgi. Võrdlusriikide valik on põhjendatud Saksamaa mõjuga Eesti äriühinguõiguse kujunemisele ning Ühendkuningriigi pikaajalise ühinguõigusliku traditsiooni ja kõrgetasemelise investorikaitsega. Mõlema riigi õigussüsteemid on avaldanud märkimisväärt mõju äriühinguõiguse arengule laiemalt.¹³ Lisaks kasutatakse õigusdogmaatilist meetodit kehtiva õiguse ja selle tõlgenduste analüüsimiseks.

Kuigi juhatuse liikme lojaalsuskohustust on käsitletud varasemates magistritöödes, puudub autorile teadaolevalt eestikeelne töö, mis keskenduks terviklikult huvide konfliktiga seotud esindusõiguse piirangutele. Seni huvide konfliktiga teotud teemadel kirjutatud magistritööde hulgas on kaks tööd, mis käsitlevad teatud määral sarnast probleematikat. Neist esimene on Johanna Lumiste magistritöö “Kapitaliühingu õiguskaitsevahendid juhatuse liikme esindusõiguse kuritarvitamise olukorras”. Viidatud töö keskendub õiguskaitsevahenditele, kuid selles ei analüüsita huvide konflikti ennetamise meetmeid. Teine töö on Hannamari Tammeti magistritöö “Kapitaliühingu ja juhatuse liikme vahelisest sisesuhtest tulenevad piirangud ja nende mõju juhatuse liikme seadusjärgsele esindusõigusele” ei sisalda võrdlust Ühendkuningriigiga, on kirjutatud enam kui 10 aastat tagasi ning keskendub kitsalt tehingutele iseendaga, kuid ei käsitle seotud isikute mõistet või teisi huvide konflikti ennetamise lahendusi. Magistritöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis käsitletakse huvide konflikti õiguslikku raamistikku, sealhulgas selle mõistet ja seost lojaalsuskohustusega. Teine peatükk

¹³ Vt nt Gerner-Beuerle, C., Schillig, M. A. Comparative Company Law. – Oxford: Oxford University Press 2019. – <https://doi.org/10.1093/oso/9780199572205.001.0001> (29.04.2026), „Part front matter for Part 1. The Business Corporation as a Legal Institution“.

keskendub huvide konflikti ennetamise mehhanismidele, nagu huvide avalikustamine ja nõusoleku saamine.

Magistritöö peamised allikad on asjakohased õigusaktid, kohtupraktika ja välismaine teaduskirjandus. Eestikeelsete allikate piiratusest tulenevalt on kasutatud ka valdkondlikke regulatsioone ning pehme õiguse allikaid, eelkõige olukordades, kus kehtiv regulatsioon on ebapiisav või vajab täpsustamist. Kuigi pehme õiguse allikad ei ole siduvad, võimaldavad need täpsustada määratlemata õigusmõisteid ja toetada kehtiva õiguse tõlgendamist. Nii pehme õiguse allikatel kui ka valdkondlikel õigusaktidel on küll piiratud kohaldamisala ning nende otsene mõju paljudele äriühingutele on vähene, kuid neid saab kasutada täiendava tõlgendusargumendina kehtiva õiguse sisustamisel.

Märksõnad: huvide konflikt, juhatuse liige, esindusõigus, võrdlev õigus, lojaalsuskohustus.

1. Juhatuse liikme huvide konflikti õiguslik raamistik

1.1. Huvide konflikti käsitus, seotud isikud ja ärivõimalused

Õiguskirjanduses käsitatakse huvide konflikti interdistsiplinaarse ja mitmetähendusliku nähtusena, millel puudub universaalne, kõiki õigusharusid hõlmav definitsioon.¹⁴ Käesoleva peatüki eesmärk on välja selgitada, kuidas sisustavad juhatuse liikme huvide konflikti Eesti, Saksamaa ja Ühendkuningriigi õigus. Küsimus omab ka selget majanduslikku aktuaalsust. Empiirilised uuringud on viidanud seose olemasolule juhatuse ja aktsionäride vahelise võimu tasakaalu ning äriühingute majandustulemuste vahel. P. Gompers koos teiste autoritega võrdlesid ligikaudu 1500 ühingu tootlust nende juhatuse liikmete ja aktsionäride vahelise võimu tasakaaluga 1990. aastatel.¹⁵ Uuringu autorid mõnsid, et andmed ei võimalda teha kindlaid järeldusi põhjusliku seose kohta.¹⁶ Sellest hoolimata on uuringu autorid selgitanud, et eksisteerivad tõendid selle kohta, et nõrgad osanike või aktsionäride huvide kaitsmise mehhanismid on äriühingute kehvade majandustulemuste üheks oluliseks põhjuseks.¹⁷ Sellest tulenevalt ei ole huvide konflikt pelgalt abstraktne mõiste, vaid ka praktiline risk, mis võib oluliselt mõjutada äriühingu majandustulemusi.

Eesti õiguses on huvide konflikt määratlemata õigusmõiste. ÄS ei defineeri huvide konflikti, juhatuse liikme suhtes kehtiva VÕS § 623 kohaselt on huvide konfliktiks olukord, kus isikul on vastandlikud huvid mõlemal poolel.¹⁸ Riigikohus on selgitanud, et juhatuse liikme enda huvide eelistamine äriühingu huvide arvelt kujutab endast huvide konflikti.¹⁹ Kumbki nendest ei defineeri aga äriühingu huve. Ka Saksamaa õiguses puudub huvide konflikti legaaldefinitsioon.²⁰ Põhjuseks peetakse seda, et väljaspool selgelt piiritletud olukordi, mille näiteks on tehingud iseendaga, on huvide konfliktide tuvastamine ja piiritlemine keeruline ning definitsiooni kehtestamine võiks vähendada õigusselgust ja omada negatiivset mõju

¹⁴ Scafes, R., lk 127.

¹⁵ Gompers, P., Ishii, J., Metrick, A. Corporate governance and equity prices. – The Quarterly Journal of Economics 2003/118, No 1, lk 144.

¹⁶ *Ibidem*, lk 145.

¹⁷ *Ibidem*, lk 145.

¹⁸ Varul, P. (koost). Võlaõigusseadus III. Komm. vlj. Tartu: Juura 2021, § 623, lk 613.

¹⁹ RKTKo 3-2-1-40-13 p 27, 29.05.2013.

²⁰ Baums, T., Scott, K. E. Taking Shareholder Protection Seriously? Corporate Governance in the United States and Germany. – The American Journal of Comparative Law 2005/53, No 1, lk 42.

äriühingute tegemisele.²¹ Õiguskirjanduse kohaselt tuleneb Saksamaa aktsiaseltsi juhatuse liikme üldine keeld lähtuda isiklikest huvidest tema lojaalsus- ja hoolsuskohustusest.²² Saksamaa õiguskirjanduses on analoogselt Eestiga selgitatud, et huvide konflikt eeldab, et juhatuse liige puutub kokku vähemalt kahe vastandliku huviga.²³ Sellise huvide vastuolu olukorras võib juhatuse liikme isiklike huve arvestada ainult ulatuses, milles need kattuvad äriühingu huvidega.²⁴ Ühendkuningriigi õiguses sisalduvat huvide konflikti käsitlemist võib pidada suhteliselt laiaks ning ennetavaks. Erinevalt Eesti ja Saksamaa õigusest sisaldab Ühendkuningriigi Companies Act²⁵ (CA) § 175 eraldi huvide konflikti ennetamise kohustust. CA § 175 lg 1 ja 2 kohaselt hõlmab huvide konflikt olukordi, kus juhatuse liikmel on või võib tekkida otsene või kaudne huvi, mis on või võib sattuda vastuollu äriühingu huvidega. Kohtupraktika kohaselt laieneb see muu hulgas olukordadele, mis seonduvad äriühingu vara, teabe või äri võimaluste kasutamisega isiklikes või seotud isikute huvides, sõltumata sellest, kas äriühing oleks neid võimalusi kasutanud.²⁶ Lisaks näeb CA § 175 lg 4 ette, et huvide konflikti kohustuse rikkumist ei esine juhul, kui vastav olukord on heaks kiidetud teiste juhatuse liikmete poolt või kui asjaolusid ei saa mõistlikult pidada huvide konflikti tekitavaks. Seega nähakse mistahes ühingu huviga vastuolus olevat või olla võivat huvi huvide konflikti situatsiooni.

Eraldi aspekt on huvide konflikti seos kahju olemasoluga. See küsimus ei ole kehtivas Eesti õiguses üheselt lahendatud. Autorile näib, et Eesti kohtud lähtuvad eeldusest, et huvide konflikti jaatamiseks peab eksisteerima varaline kahju.²⁷ Kui huvide konflikti tuvastamiseks nõutakse varalise kahju tekkimist, väheneb aga regulatsiooni ennetav mõju. Selline lähenemine on problemaatiline, sest äriühingu huvide kaitsmise eesmärk ei tohiks olla juba tekkinud kahju hüvitamine, vaid peamiselt enne ennetamine. Õiguskirjanduses märgitakse, et pöördumine kohtusse huvide konflikti olukorras ilma varalise kahju olemasoluta on harvaesinev olukord ka

²¹ Säcker, F. J. jt. (Hrsg), § 181 Rn. 3. Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1 (§§ 1–240a). 10. Auflage. München: C. H. Beck 2025.

²² Goette, W., Habersack, M., Kalss, S. (Hrsg), § 93 Rn. 69. Münchener Kommentar zum Aktiengesetz, 6. Auflage. München: C.H. Beck 2023.

²³ Koch, R. (Hrsg), § 25 Rn. 41. Beck'sches Handbuch der AG. 3. Auflage. München: C. H. Beck 2018.

²⁴ Goette, W. jt./Spindler, AktG § 93 Rn. 69.

²⁵ Companies Act 2006. – <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents> (25.02.2026).

²⁶ Bhullar v Bhullar, p-s 17 viidatud p 273. <https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2003/424.html> (25.02.2026)

²⁷ Vähemalt lojaalsuskohustuse rikkumise analüüsimisel, vt RKTKo 3-2-1-40-13 p 27, 29.05.2013: „[Huvide konflikti] olukorraks võib olla ka kahe äriühingu samaaegse juhatuse liikmena tehingu tegemise korraldamine, mille tulemusena tehing on küll kasulik ühele lepingupoolele, kuid kahjulik teisele poolele“ ja hoolsuskohustuse rikkumise analüüsimisel vt RKÜKo 1-17-2359/122 p 65, 03.03.2021: „[T]ahtlik heade kommete vastane tegu [on] eeskätt tahtlik lojaalsuskohustuse rikkumine ja sellega kahju tekitamine“.

Saksamaa kohtupraktikas.²⁸ See viitab õiguskirjanduse kohaselt sellele, et rahalise nõude puudumisel ei peeta äriühingu nõudeid perspektiivikaks.²⁹ Seega on sellel aspektil piiratud praktiline väärtus. Ka juhul, kui toimuks praeguse Eesti kohtupraktika täpsustamine, oleks äriühingute kohtusse pöördumise motivatsioon ikkagi sageli vähene viidatud praktilistel probleemidel. Seega ei vaja ilmtingimata muutmist see, et kohtud tunnustaksid sõnaselgelt huvide konfliktide olukordadena neid juhtumeid, kus kahju puudub.

Seega saab õiguskirjanduse analüüsi põhjal väita, et huvide konflikti olukord on Ühendkuningriigi, Eesti ja Saksamaa õiguses lähtumine mistahes äriühingu huviga vastuolus olevast huvist. Samas piisab Ühendkuningriigis ainsana ka ainuüksi huvide konflikti ohust juhutuse liikme vastutuse tekkimiseks. Lisaks on seal ainsana olemas ka eraldi huvide konflikti vältimise kohustust puudutav norm. Seetõttu eeldab huvide konflikti mõiste sisustamine ennekõike äriühingu huvi määratlemist. Õiguskirjanduses on viidatud, et huvide konflikti vältimise kohustust ei tohiks kohaldada liiga laialdaselt, kuna vastasel juhul oleks juhutuse liikmel võimatu ennustada, kui ulatuslikult kohtud äriühingu huve ja seega võimalikke huvide konflikte tõlgendavad.³⁰ Seetõttu tuleks veenduda konkreetsete normide õigusselgust ja hinnata kas regulatsioon kaitseb äriühingu huve piisaval tasemel.

Kuna huvide konflikti mõiste sisus ei esine olulisi erinevusi, on põhjendatud vaadelda, kuidas see väljendub konkreetsetes huvide konflikti reguleerivates normides. Õiguskirjanduses on selgitatud, et nii Eestis kui ka Saksamaal on seadusandja piiranud juhutuse liikme esindusõigust otsese huvide konflikti olukorras.³¹ Seega on huvide konflikti olukorraks kindlasti see, kui juhutuse liige on kas äriühinguga tehtava tehingu või äriühinguga peetava õigusvaidluse pool. Sissejuhatuses viidatud BGB §-ga 181 vastuolus oleva tehingu tagajärjeks on hõljuv kehtetus.³² Õiguskirjanduses on selgitatud, et sellistes olukordades on piiratud kõigi juhutuse liikmete esindusõigus nii Eestis kui ka Saksamaal.³³ Autori arvates on põhjendatud, et mõlemas õiguskorras esindab ühingut sellistes olukordades muu isik, näiteks kõrgemalseisev organ või eriesindaja. Seega lähtub Eesti ja Saksamaa õigus eeldusest, et huvide konflikti olukorraks on

²⁸ Courtney, T. B. The Company Director's Duty to Avoid Conflicts: From Inner Core to Outer Limits. – Irish Jurist, 2019/62, lk 30.

²⁹ *Ibidem*, lk 30.

³⁰ Hannigan, B. Reconfiguring the No Conflict Rule - Judicial Strictures, a Statutory Restatement and the Opportunistic Director. – Singapore Academy of Law Journal 2011/23, lk 742.

³¹ Saare, K. Kapitaliühingu juhutuse liikme esindusõigus. Seadusjärgsed piirangud sisesuhetes. – Juridica 2020/9, lk 723.

³² Hau, W., Poseck, R. (Hrsg), § 181 Rn. 29. Beck'scher Online-Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. 77. Edition. München: C.H. Beck 2026.

³³ Saare, K., lk 723.

eeskätt mistahes tehing äriühingu ja juhatuse liikme vahel ehk niinimetatud tehing iseendaga. Seevastu on CA § 175 kohaldamisala piiratud sama paragrahvi lõikega 3, mille kohaselt ei kohaldata nimetatud kohustust äriühingu ja juhatuse liikme vahelistele tehingutele. Selliselt puudub Ühendkuningriigis ainsana võrreldud õiguskordades juhatuse liikme esindusõigust välistav üldnorm. Juhatuse liikme ja äriühingu vaheliste tehingute puhul on tähtis seevastu CA §§-dest 177 ja 182 tulenev ulatuslik huvide avalikustamise kohustus vastavalt kavandatavate ja juba tehtud tehingute korral. Neist viimane laieneb teatud erisustega CA § 187 lõike 1 alusel ka varidirektoritele. Seega on viidatud CA § 175 pigem Eesti ja Saksamaa lojaalsuskohustusega analoogne juhatuse liikme kohustus, mitte esindusõigust piirav või nõusoleku saamist nõuav norm. Norm muutub aga praktikas oluliseks siis, kui tegemist ei ole tehinguga, vaid näiteks ärivõimalusega.

Äriühingu ärivõimaluste ärakasutamine on seaduse tasandil reguleeritud vaid Ühendkuningriigis. Lahendis *Wilkinson v West Coast Capital & Ors* on rõhutatud, kui ärivõimalus jõuab juhatuse liikmeni tema ametiseisundi tõttu ja seda hakatakse äriühingus tõsiselt kaaluma, ei tohi seda võimalust kasutada isegi siis, kui äriühing lõpuks tehingut ei tee.³⁴ Äriühingu tasandil piisavalt põhjalikult arutatud ärivõimalus on niinimetatud küpsev ärivõimalus.³⁵ Ärivõimaluse ärakasutamisest saadud kasumi tagastamine on kohustuslik, kui tänu ametisuhetele saadud teabe kasutamise eesmärk on selle kasutamine äriühingu tegevusalal või ühingu konkurendi äris.³⁶ Hilisem kohtupraktika, eeskätt *Regal (Hastings) Ltd v Gulliver*, laiendas põhimõtet ning kinnitas, et juhatuse liige on kohustatud kogu teenitud kasu ühingule üle andma ka siis, kui ühing ei oleks saanud ega soovinud võimalust ise kasutada.³⁷ Kui juhatuse liikmed omandasid ärivõimaluse tänu oma juhatuse liikme staatusele, tegutsedes ühingu nimel, kuulub ühingule vähemalt esialgse hindamise ja otsustamise võimalus, olenemata võimaluse realiseerimise tõenäosusest.³⁸ Seega ei kaitse juhatuse liiget näiteks väide, et kinnisvarainvesteeringud ei kuulu äriühingu tavapärasesse tegevusalasse, kui puudub selge ja ühemõtteline erinevus ühingu tegevusala ning konkreetse ärivõimaluse vahel.³⁹ Vastutust võib mõjutada õigusliku takistuse olemasolu. Kohtuasjas *Wilkinson v West Coast*

³⁴ *Wilkinson v West Coast Capital & Ors*. [2005] EWHC 3009 (Ch). 21.12.2005. – <https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2005/3009.html> (29.04.2026), p 300.

³⁵ Inglise keeles *maturing business opportunity*.

³⁶ *O'Donnell v Shanahan & Anor* [2009] EWCA Civ 751. 22.07.2009. – <https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2009/751.html> (29.04.2026), p 47.

³⁷ *Regal (Hastings) v Gulliver*. [1967] 2 AC 134, [1942] UKHL 1, [1942] 1 All ER 378. 20.02.1942. – <https://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/1942/1.html> (29.04.2026), lk-d 9, 10, 20.

³⁸ *O'Donnell v Shanahan & Anor* [2009] EWCA Civ 751, p 71.

³⁹ *Ibidem*, p 71.

Capital & Ors leiti, et õiguslik takistus, milleks oli vajaliku häälteenamusega tehtud pädeva organi otsuse puudumine, on juhatuse vastutust välistav asjaolu: tekkinud olukord tähendab, et juhatuse liikmel puudub võimalus tehingu sõlmimiseks äriühingu nimel.⁴⁰ Kuivõrd vajaliku otsuse puudumine välistab äriühingu võimalust ärivõimalust realiseerida, ei saa ka juhatuse liige sõlmida tehingut ühingu nimel ning seega ei saa talle ette heita fidutsiaarkohustuse rikkumist.⁴¹ Praktilise takistuse näiteks on aga lepinguline konkurentsikeeld, mis ei vabasta juhatuse liiget vastutusest.⁴² Üldistatult tähendab see koosmõjus ulatusliku teavitamiskohustusega seda, et juhatuse liige peab võimaliku vastutuse täielikuks välistamiseks olema kindel, et esineb üks kahest olukorrast. Esimene neist on, et ühingul on olemas õiguslik takistus, mis ei võimalda juhatuse liikmele seoses ametisuhtega teatavaks saanud ärivõimalust kasutada. Alternatiiv on nõusolek sellise võimaluse ärakasutamiseks. Õiguskirjanduse kohaselt annavad avatud kapitaliühingutes nõusoleku reeglina aktsionärid, kuid üldiselt on tüüpiliseks heakskiitmise protseduuriks nõusolek teistelt, konfliktis mitteolevatelt juhatuse liikmetelt.⁴³

Kuigi õiguskirjanduses on kritiseeritud Saksamaa lojaalsusregulatsiooni, leides, et äriühingu huve kaitseb peamiselt konkurentsikeeld,⁴⁴ näitab autori analüüs, et Saksamaa õigus kaitseb äriühinguid nendele kuuluvate ärivõimaluste ärakasutamisest. Niinimetatud ärivõimaluste doktriini⁴⁵ on käsitletud Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung⁴⁶ (GmbHG) kommenteeritud väljaandes, kus on märgitud, et lojaalsuskohustus keelab nii osanikul kui ka juhatuse liikmel suunata ühingule kuuluvad ärivõimalusi endale või ühingule, milles osanik või juhatuse liige omab osalust.⁴⁷ Seetõttu on selle kohustuse rikkumise tagajärjed samad, mis konkurentsikeelu rikkumise korral.⁴⁸ Ka AktG kommenteeritud väljaande autorid selgitavad, et valdava seisukoha järgi täiendab konkurentsikeeldu ärivõimaluste doktriin.⁴⁹ Ärivõimalust saab omistada ühingule, kui puuduvad sellist omistamist

⁴⁰ Wilkinson v West Coast Capital & Ors [2005] EWHC 3009 (Ch), p 168.

⁴¹ *Ibidem*, p 244.

⁴² *Ibidem*, p 296.

⁴³ Davies, P jt. (toim.). Corporate Boards in Law and Practice: A Comparative Analysis in Europe. Oxford: Oxford University Press 2013. – <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198705154.003.0011> (29.04.2026), lk 38.

⁴⁴ Vt Esteban De La Rosa, G., Shopovski, J. Directors' Conflicts of Interest: Different European Legal Perspectives. – Beijing Law Review 2013/4, lk 176 ja seal viidatud kirjandus.

⁴⁵ Saksa keeles *Geschäftschancenlehre*

⁴⁶ Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123-I, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 21 des Gesetzes vom 23. Oktober 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 323) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/> (29.04.2026).

⁴⁷ Goette, H. jt./Merkt, GmbHG § 13 Rn. 288-289.

⁴⁸ *Ibidem*, GmbHG § 13 Rn. 291.

⁴⁹ Grigoleit, H. C. jt. (Hrsg.), § 284 Rn. 12. Aktiengesetz. Kommentar. 3. Auflage. München: C.H. Beck 2025.

välistavad asjaolud. Omistamist välistavad asjaolud on näiteks tehingu tegemise vastuolu seadusega, rahaliste vahendite puudumine koos laenude võtmise võimatusega, osanike otsus, millega tehingu lõpuleviimine keelatakse ära või lepingu sõlmimise kavatsuse puudumine äripartneril.⁵⁰ Kohtupraktika on tunnustanud äriühingule kuuluvate võimalustena muuhulgas:

- a) lepingulist õigussuhet äriühingu ja kolmanda isiku vahel; ja
- b) tehingu tegemise „konkreetselt kaalumist“, sealhulgas läbirääkimiste algatamise või vastava aktsionäride otsuse vastuvõtmise teel; ja
- c) ärivõimalust, mis on äriühingu jaoks eriti oluline, näiteks kui tehingu objektiks on äriühingu äriruum; ja
- d) sõnaselge pakkumise olemasolu äripartnerilt, mis on suunatud äriühingule või selle osanikule.⁵¹

Ka Eesti praktikas käsitletakse ärivõimaluste ärakasutamist lojaalsuskohustusega vastuolus oleva käitumisena. Autorile teadaolevalt on Riigikohus ärivõimaluste ärakasutamist esimest korda maininud alles 26.04.2023 otsuses nr 2-20-17189/101. Nimetatud otsuse punktis 17.2. tunnustatakse osanike TsÜS §-st 32 tulenevat ärivõimaluse ärakasutamise keeldu ehk ärakasutamist enese või kolmanda isiku huvides ning osaühingu või teiste osanike kahjuks.⁵² See otsus käsitleb küll nõukogu liikmeid, kuid tulenevalt TsÜS § 32 sisust laieneb see järeldus ka juhatuse liikmetele. Samale järeldusele jõudis ka Tallinna Ringkonnakohus, viidates eespool nimetatud Riigikohtu otsusele ja selgitades, et ärivõimaluste ärakasutamise keeld kohaldub olukorras, kus juhatuse liikmed tegelesid varjatult uue konkureeriva äriühingu tegevuse käivitamise ettevalmistamisega.⁵³

Kuigi ärivõimaluste ärakasutamise keeld on kõige selgemini sõnastatud Ühendkuningriigi õiguses, tuleneb see kõigis käsitletud õiguskordades juhatuse liikme üldistest kohustustest. Eestis ja Saksamaal käsitatakse seda eelkõige lojaalsuskohustuse ning Ühendkuningriigis vastavalt huvide konflikti vältimise kohustuse osana. Ühendkuningriigi ja Saksamaa õiguses on välja kujunenud suhteliselt selged kriteeriumid selle kohta, millal ärivõimalus omistatakse äriühingule, kuigi Saksamaa õiguses on need vähem süstematiseeritud. Autor leiab, et Eestit iseloomustab nimetatud küsimust käsitleva õigskirjanduse- ja praktika vähesus. Proportsionaalne lahendus oleks ärivõimaluse kaalumise testi kujundamine kohtupraktikas:

⁵⁰ Goette, H. jt./Merkt, GmbHG § 13 Rn. 290.

⁵¹ *Ibidem*, GmbHG § 13 Rn. 293.

⁵² RKTKo 2-20-17189/101 p 17.2, 26.04.2023.

⁵³ TlnRnKo 1-21-2758/116 lk 45, 29.09.2023.

mida rohkem on äriühing ise konkreetse ärivõimalusega tegelenud (nt pidanud läbirääkimisi, arutanud seda juhatuses või teinud analüüse), seda tõenäolisemaks tuleks pidada seda, et juhatuse liige ei tohi seda isiklikult kasutada.

Huvide konflikti oluliseks osaks olevate äriühingu huvide sisustamiseks kasutatakse sageli kahte levinumat käsitlust: aktsionäride ülimuslikkuse kontseptsiooni ja huvigruppide ehk sidusrühmade teooriat. Esimene neist sai tuntuks eelkõige tänu majandusteadlasele Milton Friedmanile, kes väitis, et ühingu sotsiaalne vastutus seisneb kasumi suurendamises.⁵⁴ Seega on selle lähenemisviisi kohaselt äriühingu peamine eesmärk aktsionäride rikkuse maksimeerimine. Sidusrühmade teooria kohaselt ei tohiks äriühingu juhtimine piirduda ainult aktsionäride huvidega, vaid äritegevus peab võimaldama tarnijatel, klientidel, töötajatel, kogukonnal, juhtidel ja aktsionäridel aja jooksul koos võita.⁵⁵ Seega rõhutab see teooria juhatuse kohustust tasakaalustada erinevaid huvisid ning keskenduda pikaajalise ja jätkusuutliku väärtuse loomisele, mitte ainult lühiajalisele kasumlikkusele. Teooria kohaselt on kõigi osapoolte jaoks parim lahendus olukord, kus juhid püüavad luua sidusrühmadele võimalikult palju väärtust.⁵⁶ Erinevate riikide lähenemisviisid jäävad nende teooriate vahepealsele skaalale, see mõjutab ka huvide konflikti mõiste sisu. Kumbki lähenemine ei ole iseenesest üheselt parem. Õiguskirjanduses on välja toodud, et huvigruppide huvide arvestamisega kaasnev huvide tasakaalustamine on praktikas problemaatiline ja eeldab selgelt määratletud eesmärki ning piisavat arusaamist huvigruppide huvidest ning loob riski, et juhatuse liikmed võivad sellele tuginedes edendada oma huve või õigustada oma ebakompetentseid otsuseid.⁵⁷

Eesti õigus ei nõua otsesõnu, et juhatuse arvestaks mingisuguste huvigruppide huvidega. Kehtivad õigusnormid ja kohtupraktika ei viita juhatuse sotsiaalse vastutuse olemasolule, mistõttu kaldub Eesti lähenemine aktsionäride ülimuslikkuse kontseptsiooni poole.⁵⁸ Ühendkuningriigi CA §-st 172 tuleneb valgustatud aktsionäride väärtuse printsiip, mis kohustab juhatuse liiget edendama äriühingu edu, võttes arvesse erinevate huvirühmade huve. Suuremate äriühingute juhatuse liikmed on CA § 414CZA lõike 1 kohaselt kohustatud oma

⁵⁴ Friedman, M. The Social Responsibility of Business Is to Increase Its Profits. – The New York Times Magazine 1970. – <https://yieldpro.com/pdf/infographics/2024/0910/friedman.pdf> (29.04.2026), lk 2.

⁵⁵ Freeman, R. E., Wicks A. C., Parmar, B. Stakeholder Theory and “The Corporate Objective Revisited”. – Organization Science 2004/15, No 3. – <https://doi.org/10.1287/orsc.1040.0066> (29.04.2026), lk 365.

⁵⁶ *Ibidem*, lk 365.

⁵⁷ Keay, A., lk-d 134 ja 135.

⁵⁸ Vt võrdluseks ka Paas, M. Aktsionäride ülimuslikkuse kontseptsiooni rakendamise ulatus Eesti õiguses. Magistritöö. Juhendaja dr. iur. Andres Vutt. Tartu: Tartu Ülikool 2014. – <http://hdl.handle.net/10062/68138> (28.04.2026), lk 23.

majandusaasta aruandes kirjeldama seda, kuidas nad on CA §-s 172 sätestatud kohustuse täitmisel arvesse võtnud viidatud paragrahvi lõikes 1 nimetatud asjaolusid. Õiguskirjanduses leitakse, et sidusrühmade õiguste käsitlemine on parimal juhul vaid osa keskse tähtsusega küsimusest, milleks on see, kas juhatuse liige tegutses ühingu parimates huvides.⁵⁹ Järeldust toetab õiguskirjanduses sisalduv selgitus, et juhatuse liikmetel on õigus, kuid mitte kohustus arvestada huvigruppidega ja sedagi ainult juhul, kui see teenib aktsionäride huve.⁶⁰ Sel põhjusel on õiguskirjanduses jõutud järeldusele, et Ühendkuningriigi õigus põhineb aktsionäride ülimuslikkusel nii äriühingu juhtimisel kui ka selle huvide määratlemisel.⁶¹ Ühendkuningriigi õiguses on juhatuse liikmel peale seadusest tulenevate kohustuste, näiteks keskkonnakohustuste, üsna piiratud võimalus teha otsuseid, mis oleksid motiveeritud jätkusuutlikkuse kaalutlustest.⁶² Lisaks ei saa huvigrupid nõuda CA §-s 172 sätestatud kohustuste täitmist, mistõttu on õiguskirjanduses leitud, et teiste isikute huvidega arvestamine on pigem deklaratiivne.⁶³ Õiguskirjanduses on märgitud, et huvigruppide vahelisi konflikte käsitlev kohtupraktika puudub.⁶⁴ Asjaolu võimalike põhjusena on nimetatud seda, et sidusrühmadel puuduvad toimivad lahendused oma huvide kaitsmiseks.⁶⁵ Seega, vaatamata CA §-st 172 tulenevale erinevate huvirühmade huvide arvestamise kohustusele, on tegemist siiski eelkõige osanike või aktsionäride huvidest lähtuva õigussüsteemiga, sarnaselt Eestile.

Saksamaa õigusel on õiguskirjanduse kohaselt kalduvus äriühingu pikaajalisele edule tänu huvigruppide huvide arvestamisele.⁶⁶ Selle huvide arvestamise üheks näiteks on asjaolu, et kuni poole suuremate aktsiaseltside nõukogust võivad moodustada töötajate esindajad.⁶⁷ See suurendab küll konkreetse huvigrupi ehk töötajate huvidega arvestamist, kuid võib autori arvates raskendada oluliste, aga töötajate seas ebapopulaarsete otsuste langetamist.

⁵⁹ Keay, A. Having regard for stakeholders in practising enlightened shareholder value. – Oxford University Commonwealth Law Journal, 2019/19, No 1, lk 132.

⁶⁰ Lan, L. L., Wan, W. ESG and director's duties: defining and advancing the interests of the company. – Journal Of Corporate Law Studies 2023/23, No 2, lk 543.

⁶¹ Chiu, I. H. Y. Operationalising a stakeholder conception in company law. – Law and Financial Markets Review 2016/10, No 4. – <https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1080/17521440.2017.1309161> (29.04.2026), lk 173.

⁶² Buckley, L. The foundations of governance: implications of entity theory for directors' duties and corporate sustainability. – Journal of Management and Governance 2022/26. – <https://doi.org/10.1007/s10997-021-09580-y> (29.04.2026), lk 41.

⁶³ Chalaczkiewicz-Ladna, K. Examples of Long-Term and Short-Term Decision-Making in the UK, Delaware and Germany - Gap-Filling Exercise in the Context of the Shareholder v. Stakeholder Debate and Share Ownership Structure of the Company. – European Business Law Review 2018/29, No 2, lk 242.

⁶⁴ Keay, A., lk 132.

⁶⁵ Keay, A., lk 132.

⁶⁶ Chalaczkiewicz-Ladna, K., lk 240.

⁶⁷ Mitbestimmungsgesetz vom 4. Mai 1976 (BGBl. I S. 1153), das zuletzt durch Artikel 17 des Gesetzes vom 7. August 2021 (BGBl. I S. 3311) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/mitbestg/> (29.04.2026), § 7.

Kirjandusele tuginedes oleks siiski väär järeldada, et juhatuse liige tohib tegutseda teda ametisse nimetatud isikute huvides ehk olla üksnes aktsionäride või töötajate huvide esindaja.⁶⁸ Saksamaa õiguskirjanduses ja kohtupraktikas valitseva seisukoha kohaselt oodatakse juhatuse liikmelt huvigruppide huvide kaalumist ja tasakaalustamist, kuigi juhatusel on üsna lai kaalutusõigus.⁶⁹ Aktsionäride üliluslikkuse kontseptsioonil põhinevates õigussüsteemides seostub huvide konflikt eelkõige olukordadega, kus juhatuse liikme huvid on vastuolus osanike või aktsionäride majanduslike huvidega. Seega peaks Ühendkuningriigi ja Eesti õiguse arusaam huvide konfliktist omama palju ühiseid jooni. Huvide konflikt esineb autori seisukohalt Eesti õiguses olukorras, kus juhatuse liikme huvid mõjutavad negatiivselt äriühingu osanike või aktsionäride huve. Kuigi Saksamaa lähenemine on rohkem suunatud huvigruppidega arvestamisele, on selle pea ainsaks huvide konfliktiga seotud väljenduseks töötajate kaasamine suurimate aktsiaseltside nõukogusse. Seega kehtib võrreldud riikides üsna sarnane huvide konflikti mõiste, milleks on eeskätt olukord, kus juhatuse liige teeb tehingu, mille põhjuseks on tema isiklik rahaline või mitterahaline huvi.

Erinevused ühingu huvi määratlemisel ei pruugi oluliselt mõjutada ei ennetusmehhanisme ega kohaldatavaid norme. Olulisemad riikidevahelised erinevused ilmnevad aga huvide konflikti regulatsiooniga hõlmatud isikute ringis ja olukordades. Seetõttu tuleb analüüsida seda, kas ja kuidas on tagatud äriühingu huvide kaitse olukordades, kus tehingu teiseks pooleks on juhatuse liikmega seotud isik. Isikuid, keda ühendab juhtorgani liikmega sarnane või samasugune huvi, nimetatakse sageli seotud isikuteks, lähedasteks isikuteks või seotud osapoolteks. Terminoloogia ühtlustamiseks kasutab autor edaspidi mõistet seotud isikud. Kuigi seotud isikute analüüs keskendub eelkõige juhatuse liikmega perekondlikult või äriliselt seotud isikutele, on Ühendkuningriigi regulatsioon selles osas laiem. Erinevalt Eesti ja Saksamaa õigusest on CA-s sõnaselgelt sätestatud ka varidirektori mõiste, kellele laienevad mitmed juhatuse liikme kohustused. Varidirektoriks loetakse CA § 251 alusel isikut, kelle juhiste või korralduste järgi äriühingu juhatuse liikmed tegelikult tegutsevad, sõltumata tema formaalsest positsioonist, välja arvatud juhul, kui tegemist on üksnes professionaalse nõustamisega.

⁶⁸ Taleska, A. Activist Hedge Funds and Board Representation: A Comparative Analysis of the European and American Fiduciary Duties in the Context of Activist-Nominated Directors. – European Company Law Journal 2021/18, No 3, lk 89.

⁶⁹ Peter, H. jt. The International Handbook of Social Enterprise Law. Benefit Corporations and Other Purpose-Driven Companies. Cham: Springer 2022, lk 590.

Euroopa Liidu tasandil reguleerib seotud isikute mõistet Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. mai 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/828⁷⁰ (aktsionäride direktiiv), mille kohaldamisalas on börsiaksiaseltsid ja mille üheks eesmärgiks on tehingute läbipaistvuse tagamine. Aktsionäride direktiivi põhjenduspunktis 42 rõhutatakse, et seotud isikute tehingud kujutavad endast märkimisväärset riski, kuna võivad kahjustada äriühingu ja selle aktsionäride huve, võimaldades seotud isikutel omandada äriühingu vara ebaõiglaselt. Seotud isiku mõistet sisaldav aktsionäride direktiivi artikli 1 lõike 2 punkt h viitab rahvusvahelistele raamatupidamisstandarditele. Saksamaa AktG §-ga 111a ja väärtpaberituru seaduse⁷¹ (VPTS) §-ga 135⁴ on üle võetud aktsionäride direktiivi artikkel 9c. Säte reguleerib seotud isikutega tehtavaid tehinguid. Kui AktG § 111a viitab seotud isiku mõistele rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite tähenduses, siis VPTS § 135⁴ nimetatud viidet ei sisalda. Sellest hoolimata on raamatupidamise seaduse (RPS)⁷² § 17 lg 1 punktist 1 tuleneva üldise finantsaruandlusstandardi kohaldamise kohustuse tõttu seotud isikute ring ka Eestis analoogne Saksamaaga. Saksamaa õiguskirjanduses on selgitatud, et seotud isikuteks on eeskätt olulise osalusega aktsionärid, aktsiaseltsi või selle emaühingu juhatuse liikmed ning nende lähedased pereliikmed, seotud isikuteks loetakse ka samasse kontserni kuuluvaid juriidilisi isikuid.⁷³ Seega võib aktsionäride direktiivi kohaldamisalas olevate äriühingute huvide kaitset pidada suhteliselt tugevaks, kuivõrd nende suhtes kohaldub lai ja mitteammendav seotud isikute ring ning olulised seotud isikutega tehingud alluvad avalikustamiskohtadele. Samas ei sisalda ei Eesti ÄS, Saksamaa GmbHG ega AktG üldkehtivat seotud isiku definitsiooni, mis laieneks kõigile osahingutele ja aktsiaseltsidele.

Erinevalt Saksamaa ja Eesti äriühinguõigusest sisaldab Ühendkuningriigi õigus selgelt määratletud seotud isiku mõistet. Seotud isikuks peetakse tulenevalt CA §-st 252 muu hulgas juhatuse liikme teatud pereliikmeid ja temaga seotud äriühingud. Vastavalt CA § 252 lõike 2 punktile d loetakse seotud isikuks ka isik, kes tegutseb partnerina kas juhatuse liikme või temaga seotud isiku suhtes. Üldiselt iseloomustab CA-s sisalduv seotud isikute loetelu selle ammendavus ja asjaolu, et see keskendub eelkõige juhatuse liikme isiklikele ja ärilistele seostele. Seotud isiku staatusel on tähendus varasemalt nimetatud teavitamiskohustuse täitmise kontekstis, kus huvide avalikustamise kohustus hõlmab ka läbi seotud isikute tekkivaid huve

⁷⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2017/828, 17. mai 2017. aasta, millega muudetakse direktiivi 2007/36/EÜ seoses aktsionäride pikaajalise kaasamise soodustamisega. – ELT L 132, lk 1–25.

⁷¹ Väärtpaberituru seadus. – RT I, 30.12.2025, 5.

⁷² Raamatupidamise seadus. – RT I, 10.07.2025, 3.

⁷³ Goette, W. jt./Habersack, AktG § 111a Rn. 24.

konflikti. Teiseks on see staatus oluline konkreetsete seadusandja määratud tehingute puhul. Kõige selgemalt ilmneb see CA §-s 190, mis käsitleb olulisi mitterahalise varaga seotud tehinguid ning näeb selliste tehingute puhul üldjuhul ette äriühingu osanike või aktsionäride eelneva heakskiidu nõude. Lisaks omab seotud isiku mõiste tähtsust laenu- ja krediiditehingute tegemisel tulenevalt CA §-dest 200 ja 201. Sellest tulenevalt kohaldatakse seotud isikutega tehingute piiranguid Ühendkuningriigi õiguses ka mitte üksnes börsil noteeritud ühingutele, nagu see on suurel määral iseloomulik Eesti ja Saksamaa õigusele.

Juriidiliste isikute omavaheline seotuse kindlaksmääramiseks kasutatakse sageli kontrolli või olulise mõju termineid. Kontroll võrdub tavaliselt enamusosalusega ehk enam kui poole häälte omamisega. Lisaks tähendab see õiguskirjanduse kohaselt seda, et isik osaleb oma osalusest tuleneva muutuva tulu saamises ning võimet seda tulu hääletamise kaudu mõjutada.⁷⁴ Teist tüüpi mõju on oluline mõju, mis viitab võimalusele osaleda investeerimisobjektiks oleva ühingu finants- ja tegevuspoliitika otsustes, kusjuures määravaks teguriks on võime avaldada mõju.⁷⁵ Rahvusvaheline raamatupidamisstandard IAS 28.5 sisaldab ümberlükatavat eeldust, et 20% hääleõiguse otsene või kaudne omamine kujutab endast olulist mõju, olenevalt sellest, kas mõju teostamine on objektiivselt, näiteks lepinguliselt, takistatud või mitte.⁷⁶ Oluline mõju võib tuleneda ka ametikohast, seega tuleb vähemalt ühingu või selle emaühingu juhatuse ja nõukogu liikmeid pidada ühinguga seotud isikuteks.⁷⁷ Seotud isiku staatus nimetatud raamatupidamisstandardi tähenduses eeldab aga enam kui lepingulise suhte olemasolu, seega on miinimumnõudeks kas teatud osaluse omamist, kuulumist juhtorganisse või töölepingu olemasolu.⁷⁸ Sellest tulenevalt keskenduvad raamatupidamisstandardid eelkõige majanduslikele suhetele, lähtudes kontrolli või olulise mõju olemasolust, samas kui CA § 252 keskendub juhatuse liikme isiklikele ja faktilistele seostele.

Vaatamata varasematele järeldustele ei saa öelda, et seotud isiku mõistel puudub Eesti õiguses igasugune seos huvide konfliktiga. Riigikohtu praktikas on selgitatud, et äriühingu vara võõrandamine juhatuse liikmega seotud isikule ebasoodsatel tingimustel võib tuua juhatuse liikmele vastutuse hoolsuskohustuse rikkumise tõttu.⁷⁹ Vastutuse välistamiseks peaks juhatuse liige tõendama, et tegutses korraliku ettevõtja hoolsusega.⁸⁰ Riigikohus on kinnitanud ka

⁷⁴ Grigoleit, H. C. jt./Grigoleit, AktG § 111a Rn. 43.

⁷⁵ Goette, W. jt./Habersack, AktG § 111a Rn. 20.

⁷⁶ Grigoleit, H. C. jt./Grigoleit, AktG § 111a Rn. 56.

⁷⁷ Goette, W. jt./Habersack, AktG § 111a Rn. 21.

⁷⁸ *Ibidem*, AktG § 111a Rn. 22.

⁷⁹ RKTko 3-2-1-33-10 p 18, 04.05.2010.

⁸⁰ *Ibidem*, p 11.

aktsionäri õigust teada, milliseid lepinguid on sõlmitud seotud isikutega, kuna tehingud seotud isikutega sisaldavad huvide konflikti ohu.⁸¹ Vahemärkusena tuleb mainida, et Riigikohtu 21.10.2020 määruse nr 2-19-9918 ja sellele järgnenud Tartu ringkonnakohtu määruks on detailselt analüüsitud juhatuse kohustust anda teavet aktsiaseltsi tegevuse kohta, sealhulgas osas, mis puudutab seotud isikutega tehtud tehinguid.⁸² Kohtu olulisemad järeldused on järgmised. Kuigi aktsionäril on ÄS § 287 lg 1 alusel üldkoosolekul õigus saada juhatuselt teavet aktsiaseltsi tegevuse kohta, võib juhatus lg 2 kohaselt teabe andmisest keelduda, kui see võib põhjustada olulist kahju aktsiaseltsi huvidele.⁸³ Riigikohtu juhiste kohaselt tuleb teabenõude lahendamisel hinnata, millises ulatuses saab teavet anda, kas ja mil määral annab küsitav teave aktsionärile infot aktsiaseltsi majandusliku olukorra kohta ning kas teabe avaldamine võib olla ühingut kahjustav.⁸⁴ Kohus on leidnud, et tehingud seotud isikutega on üldjuhul teave, mida aktsionäril on õigus saada oma õiguste teostamiseks, näiteks erikontrolli taotluse esitamise vajaduse hindamisel.⁸⁵ Samuti on asutud seisukohale, et emaühingu vähemusaktsionäril on õigus küsida teavet ka tütarühingute majandustegevuse kohta ulatuses, milles see on kasvõi kaudselt seotud emaühinguga.⁸⁶ Ringkonnakohus käsitles seotud isikute ringi laialt, tuginedes konsolideeritud aastaaruandes kasutatud seotud isikute definitsioonile, kuid piiras teabenõude ulatust, rõhutades, et selle eesmärk ei ole detailne järelevalve juhatuse tegevuse üle.⁸⁷ Nimetatud praktika võimaldab järeldada, et Eesti õiguses ei ole seotud isiku mõiste küll huvide konflikti regulatsiooni keskmes, kuid kohtupraktikas omistatakse sellele tähendus huvide teabenõude põhjendatuse analüüsimisel ja juhatuse liikme vastutuse hindamisel. Eesti hea ühingujuhtimise tava⁸⁸ (HÜT) p 2.3.1. sätestab, et teatamiskohustuse kontekstis on lähedaseks isikuks juhatuse liikme abikaasa, alaealine laps ja isik, kes elab temaga vähemalt aasta ühises majapidamises.⁸⁹ Seotud isikuteks peetakse seejuures seltsinguid ja juriidilisi isikuid, mida juhib, kontrollib, mõjutab oluliselt või mis on loodud juhatuse liige või tema lähedase isiku kasuks või huvides.⁹⁰

⁸¹ RKTkm 2-18-13213/48 p 19, 19.10.2020.

⁸² RKTkm 2-19-9918/31, 21.10.2020; vt ka TrtRnKm 2-19-9918/38, 18.01.2021.

⁸³ RKTkm 2-19-9918/31 p 34.2., 21.10.2020.

⁸⁴ RKTkm 2-19-9918/31 p-d 36.2., 36.3., 36.4., 21.10.2020.

⁸⁵ RKTkm 2-19-9918/31 p 36.5., 21.10.2020.

⁸⁶ TrtRnKm 2-19-9918/38 p 17.1., 18.01.2021.

⁸⁷ TrtRnKm 2-19-9918/38 p 16, 18.01.2021.

⁸⁸ Finantsinspeksioon, Tallinna Börs, Director. Hea ühingujuhtimise tava kommenteeritud väljaanne. – https://www.fi.ee/sites/default/files/2019-02/106hea_tava_komment.pdf (29.04.2026).

⁸⁹ Hea ühingujuhtimise tava kommenteeritud väljaanne, p 2.3.1.

⁹⁰ *Ibidem*, p 2.3.1.

Saksamaa ühingujuhtimise tava⁹¹ (DCGK) printsiip 6 viitab AktG § 111a lg 1 teisele lausele ehk rahvusvahelistele raamatupidamisstandarditele. Ühendkuningriigi ühingujuhtimise tava⁹² (GC) ei reguleeri seotud isikute mõistet, kuna see on juba seaduse tasandil piisavalt täpselt määratletud. Sellest tulenevalt on Eesti äriühingutel võimalus tugineda üsna põhjalikult koostatud pehme õiguse allikas olevale loetelule. Tegemist on laia loeteluga, mis sisaldab raskesti tuvastatavaid isikuid, näiteks juhatuse liikmega üle aasta ühises majapidamises elav isik. Seetõttu võivad seotud isikute mõistet reguleerida soovivad äriühingud tugineda analoogia korras näiteks korruptsioonivastase seaduse⁹³ (KVS) § 7 lõikes 1 sisalduvale nimekirjale või pankrotiseaduse (PankrS)⁹⁴ §-le 117, mis sisaldab mitteammendavat loetelu nendest füüsilistest ja juriidilistest isikutest, keda peetakse võlgniku lähikondseks. Mõlemad loetelud on üsna sarnased ja võiksid seadusandja vastava tahte olemasolul rakenduda ka teavitamiskohustuse loomisel Eesti ühinguõiguses, ent hetkel ei oma kumbki loetelust ühinguõiguslikku tähtsust.

Üldise definitsiooni puudumise tõttu sõltub seotud isikute ring nii Eestis kui Saksamaal konkreetsetest valdkondlikest normidest ning osaliselt ka pehmest õigusest. CA on hea näide ammendavast ja üldkehtivast lähenemisest, kus seotud isikute ring ja nendega seotud õiguslikud tagajärjed on seaduses detailsemalt piiritletud. Samas ei järeldu sellest vältimatult, et Eesti õiguses oleks põhjendatud kehtestada ühtne ja ammendav seotud isikute definitsioon. Selline lahendus võiks suurendada regulatsiooni keerukust ega pruugi arvestada piisavalt erinevate tehinguliikide ja olukordade eripäraga. Seetõttu ei ole Ühendkuningriigi eeskujul rangete ja üksiktehingutele suunatud keeldude ülevõtmine ilmtingimata põhjendatud. Autor näeb parima lahendusena hoopis seotud isikute mõiste ühingusisest täpsustamist analoogselt Saksamaa õigusega. Eesti ühingud võiksid aktiivselt tegeleda küsimuse reguleerimisega, võttes eeskujuks nii rahvusvahelistes raamatupidamisstandardites, HÜT-is, KVS-is kui ka PankrS-is olevaid seotud isikute mõisteid. Autor arvab, et eesmärgiks ei peaks olema ulatuslik regulatsioon, vaid normide eesmärgipärane kohaldamine. Seetõttu on Eesti kehtiv lähenemine autori arvates piisav. Samuti võib osutuda vajalikuks täpsustada muid huvide konflikti

⁹¹ Regierungskommission. German Corporate Governance Code, as amended on 28 April 2022, convenience translation. – https://www.ecgi.global/sites/default/files/codes/documents/220627_german_corporate_governance_code_2022.pdf (29.04.2026).

⁹² The Financial Reporting Council Limited. UK Corporate Governance Code 2024. – <https://www.frc.org.uk/docs/6709/html/> (29.04.2026).

⁹³ Korruptsioonivastane seadus. – RT I, 14.03.2025, 12.

⁹⁴ Pankrotiseadus. – RT I, 11.11.2025, 12.

ennetamise mehhanisme seotud isikutega tehtud tehingute kontekstis, kuid nende lahenduste sobivus ja ulatus vajavad edasist analüüsi.

1.2. Huvide konflikti seos hoolsus- ja lojaalsuskohustusega

Juhatuse liikmete huvide konflikti ennetamisega seotud üldised kohustused on vastavalt hoolsus- ja lojaalsuskohustus. Teaduskirjanduses on välja toodud, et hoolsuskohustus on rahvusvaheliselt suuresti ühtlustatud ja nõuab informeeritud otsuste vastuvõtmist ning on piiratud ärilise kaalutluse reeglga, mis välistab kohtuliku sekkumise tavapärastesse juhtimisotsustesse.⁹⁵ Saksamaa õiguses tuleneb hoolsuskohustus AktG § 93 lg-st 1 ja GmbHG § 43 lg-st 1, Eesti õiguses ÄS § 187 lg-st 1 ja ÄS § 315 lg-st 1. Ühendkuningriigi juhatuse liikmelt oodatakse tegutsemist piisava vilumuse, ettevaatuse ja hoolikusega vastavalt CA § 174 lg-le 1. Võrreldavate sätete ühisosa ja hoolsuskohustuse tuum on autori arvates see, et juhatuse liige peab tegutsema professionaalselt, informeeritult ja juhatuse liikme otsused peavad olema majanduslikult põhjendatud. Seda illustreerib Riigikohtu praktikas olnud juhtum, kus arve esitamata jätmist, saldokinnituse võtmata jätmist ja võla sissenõudmisele suunatud toimingute tegemata jätmist on peetud hoolsuskohustuse rikkumiseks.⁹⁶ Võrreldavate õiguskordade ärilise kaalutluse reegli kohaldamise eeldused on üsna sarnased: Saksamaal ja Eestis ei vastuta juhatuse liige hoolsuskohustuse rikkumise eest, kui otsuse tegemine oli informeeritud, heauskne ja ühingu parimates huvides, olenemata otsuse tulemusest.⁹⁷ Nõutav hoolsusstandard ei ole universaalne. Saksamaal sõltuvad juhatuse liikme vajalikud oskused ja teadmised äriühingu tegevusvaldkonnast, suurusest ning majanduslikust seisundist, kusjuures võrdluseks võib lähtuda samasuguse tegevusala ja suurusjärguga ühingutest.⁹⁸ Eestis sõltub hoolsusstandard äriühingu tegevuse iseloomust, mahust ja juhatuse liikme professionaalsetest teadmistest⁹⁹ ning mida laiaulatuslikum ja komplitseeritum on äritegevus, seda kõrgemad on ka hoolsusnõuded.¹⁰⁰ Ka Ühendkuningriigis peaks juhatuse liige käituma nii, nagu käituks

⁹⁵ Dotevall, R. Is a Common Structure of Company Directors' Duties Evolving in EU? – European Business Law Review 2016/27, No 2, lk 287.

⁹⁶ RKTko 3-2-1-38-15 p 24, 06.05.2015.

⁹⁷ AktG § 93 lg 1 lause 2; Eesti kohta vt nt RKTko 2-17-10474/80 p 20, 18.12.2019 ja RKTko 3-2-1-129-15 p 17, 24.11.2015.

⁹⁸ Goette, H. jt./Fleischer, § 43 Rn. 48.

⁹⁹ RKHKo 3-17-2235/52 p 13, 11.12.2019.

¹⁰⁰ Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (552 SE). – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/3c7833d5-7972-3348-8cca-c210ab5e36ea/%C3%84riseadustiku%20muutmise%20seadus/> (29.04.2026), lk 33.

mõistlik ja pädev juht ning tema eriteadmised ja kogemus tõstavad nõutavat hoolsust.¹⁰¹ Ühendkuningriigi õiguses tunnustatakse lisaks hoolsus- ja kvalifikatsiooni kohustustele¹⁰² ka fidutsiaarkohustusi.¹⁰³ Selline eristamine vastab tinglikult hoolsus- ja lojaalsuskohustuse eristamisele Eesti ja Saksamaa õiguses. Hoolsuskohustust ei käsitata fidutsiaarkohustusena tulenevalt CA § 178 lg-st 2 ja see tähendab reeglina seda, et hoolsus- ja kvalifikatsiooni kohustuste rikkumise õiguslikud tagajärjed on üldjuhul leebemad võrreldes fidutsiaarkohustuse rikkumisega. Eesti kohtupraktikas on selgitatud, et juhatuse liikmel on kohustus tegutseda majanduslikult kõige otstarbekamal viisil ehk käituma korraliku ettevõtja hoolsusega.¹⁰⁴ Tehingute kontekstis taandub küsimus Eesti õiguses sageli sellele, kas juhatuse liikme tegevus oli majanduslikult põhjendatud. Majandusliku otstarbekuse hindamisel tuleb muu hulgas analüüsida saadud vastusoorituse väärtust. Nii on Riigikohus täpsustanud, et kulude kandmine ilma vastusooritusega või ilmselgelt ebapiisava vastusoorituse eest viitab üldjuhul majanduslikult põhjendamatule käitumisele.¹⁰⁵ Majandusliku põhjendatuse nõue võib kaasa tuua vastutuse levinumate huvide konfliktide olukordade eest, näiteks äriühingu olulise vara võõrandamise korral juhatuse liikmele ilma adekvaatse vastusooritusega. Kuid iseenesest ei ole hoolsuskohustus piisav majanduslikult vähem oluliste rikkumiste korral, seetõttu on oluline mõista ka lojaalsuskohustuse seost huvide konflikti olukorraga.

Lojaalsuskohustus on huvide konflikti kontekstis keskse tähendusega, kuna just see kohustus rakendub olukordades, kus juhatuse liikme isiklikud huvid satuvad otsesesse või kaudsesse vastuollu äriühingu huvidega.¹⁰⁶ Kui hoolsuskohustus aitab hinnata otsuse põhjendatust, siis lojaalsuskohustusest tulenevalt hinnatakse, kas otsus tehti ühingu huvides või mõjutasid seda isiklik kasu, seotud isiku huvi või ametipositsioonist tulenev teine eesmärk. Ka käesoleva magistritöö üheks olulisemaks sätteks olev ÄS § 181 lõige 3 tuleneb lojaalsuskohustusest.¹⁰⁷ Eestis peetaksegi lojaalsuskohustuse üheks eesmärgiks huvide konflikti vältimist.¹⁰⁸ Siinkohal väärib mainimist Klaus J. Hopti Angloameerika ja Mandri-Euroopa õigussüsteemide võrdlus. Tema analüüsi kohaselt on Angloameerika õigussüsteemis juhatuse liikmete lojaalsuskohustuse kujundanud kohtud: äriühingu juhatuse liikmete kohustused olid

¹⁰¹ Dotevall, R., lk 289.

¹⁰² Inglise keeles *duties of care and skill*.

¹⁰³ Lan, L. L. jt., lk 541.

¹⁰⁴ RKTko 2-17-10474/80 p 20, 18.12.2019.

¹⁰⁵ RKKKo 1-20-3101/99 p 102, 28.06.2024.

¹⁰⁶ Dotevall, R., lk 289.

¹⁰⁷ RKTko 3-2-1-26-17 p 9, 26.04.2017.

¹⁰⁸ Vt nt RKTko 3-2-1-152-16 p 14, 15.03.2017 ja seal viidatud kohtupraktika.

võrdsustatud usaldusisikute¹⁰⁹ kohustustega ja selliselt oli loodud fidutsiaarkohustuste raamistik.¹¹⁰ *Trust* on Rooma õigusest pärinev mõiste, mis algselt tähistas õigussuhet, mille sisu on vara üleandmine usaldusisiku valdusse ja käsutusse tingimusel, et ta tegutseb lojaalselt ja täidab muid kohustusi.¹¹¹ Seega käsitletakse Angloameerika õigussüsteemides juhatuse liiget eelkõige ühingu vara haldajana, kes ei tohi end asetada olukorda, kus tema isiklikud või muud huvid võivad sattuda vastuollu tema kohustustega. Fidutsiaarkohustused hõlmavad varasemalt mainitud huvide konflikti vältimise (CA § 175), äriühingu edu edendamise (CA § 172) ja huvide avalikustamise (CA § 177) kohustust. Selliselt on huvide konflikt ka Ühendkuningriigis eeskätt lojaalsuskohustuse rikkumine. Juhatuse liige peab tagastama äriühingule mis tahes kasumi, mille ta sai alusetult tänu tema ametikohale, olenemata heausksusest, motiividest, äriühingu suutmatusest võimalust ära kasutada või mis tahes kasust, mida tehing võis äriühingule anda.¹¹²

Mandri-Euroopa õigussüsteemides, sealhulgas Saksamaal, tekkis lojaalsuskohustus hiljem ja sellele pööratakse suhteliselt vähe tähelepanu võrreldes Ühendkuningriigi õigusega.¹¹³ Õiguskirjanduses väljendatu kohaselt põhinevad juhatuse liikme ja äriühingu vahelised suhted Mandri-Euroopa õigussüsteemides pigem konkreetsetel üksiknormidel, ühingute huvide kaitsmisele suunatud regulatsioon on killustatud ja reguleerib vähem olukordi.¹¹⁴ Mandri-Euroopa õigussüsteemides puudub Ühendkuningriigi õigusele omane üldine fidutsiaarkohustuse kontseptsioon, kuid see ei ole autori arvates iseenesest probleem, kui äriühingu huvide kaitse on tagatud muude õiguslike mehhanismide kaudu. Saksamaa AktG § 93 lg 1 kaitseb nii äriühingu kui ka selle huvigruppide huve.¹¹⁵ GmbHG § 43 lg 1 sisaldab üsna sarnast lojaalsuskohustust. Õiguskirjanduses sisalduva seisukoha kohaselt on Saksamaa õiguse pea ainsaks selgelt sõnastatud siduvaks kohustuseks aga aktsiaseltsi juhatuse liikme AktG § 88 lg-st 1 tulenev konkurentsikeeld.¹¹⁶ Eestis on nimetatud sätte analoogiks ÄS § 312. Saksamaa õiguskirjanduses selgitatakse, et aktsiaseltsi juhatuse liige ei tohi ära kasutada ühingu kuuluvaid ärivõimalusi ega võtta kolmandatelt isikutelt vastu hüvesid, kui need on seotud tema

¹⁰⁹ Inglise keeles *trustees*.

¹¹⁰ Hopt, K. J. Conflict of Interest, Secrecy and Insider Information of Directors - A Comparative Analysis. – European Company and Financial Law Review 2013/10, No 2, lk 169.

¹¹¹ *Ibidem*, lk 169.

¹¹² Regal (Hastings) v Gulliver [1942] UKHL 1, lk 9.

¹¹³ Hopt K. J., lk 168.

¹¹⁴ Maume, P. Conflict of interest and disclosure under company law: a continental-European perspective on legal origins. – Journal of Corporate Law Studies. 2016/16, No 1, lk 78.

¹¹⁵ Dotevall, R., lk 288.

¹¹⁶ Vt Esteban De La Rosa, G., Shopovski, J. Directors' Conflicts of Interest: Different European Legal Perspectives. – Beijing Law Review 2013/4, lk 176 ja seal viidatud kirjandus.

ametikohustuste täitmisega.¹¹⁷ Põhjusel, et kasutatakse konkreetseid, kitsama kohaldamisalaga norme, on õiguskirjanduses selgitatud, et Saksamaa kohtud kasutasid lünkade täitmiseks analoogia korras eelkõige esindusõiguse norme.¹¹⁸

Õiguskirjanduses puudub selge üksmeel selle kohta, kas CA vastuvõtmisele eelneval ajal koosnes lojaalsuskohustus kahest eraldiseisvast keelust: huvide konflikti keelust ja kasu saamise keelust¹¹⁹.¹²⁰ Küll aga on vaieldamatu, et kasu saamise keeld kehtib ka pärast juhatuse liikme ametiaja lõppemist, tulenevalt CA § 170 lg 2 punktist a.¹²¹ Juba 1854. aastal leiti kohtuasjas Aberdeen Rail Co vs. Blaikie Bros, et üldreeglil „juhatuse liige ei saa sõlmida äriühingu nimel lepingut äriühinguga, milles ta on osanik või aktsionär“ on väga lai kohaldamisala.¹²² Selle kohtuasja asjaolud olid järgmised: Aberdeen Rail Co juhatuse liige hr Blaikie oli kohustatud hankima toolid võimalikult madala hinnaga, kuid toolide potentsiaalse müüja Blaikie Brothersi osanikuna oli tal isiklik huvi saada võimalikult kõrge müügihind.¹²³ Kohus lükkas tagasi argumendid, et rikkumise heastas asjaolu, et hr Blaikie polnud Aberdeen Rail Co ainus juhatuse liige ja et Blaikie Brothers ei ole Aberdeen Rail Co ainus lepingupartner.¹²⁴ Ühendkuningriigi õiguses on lojaalsuskohustus ajalooliselt kujunenud väga rangeks huvide konflikti vältimise põhimõtteks, mille kohaldamine ei sõltu kahju tekkimisest ega juhatuse liikme tegelikust rikastumisest.

Eesti kohtupraktika tunnustab tehingute vajalikkuse ja majandusliku otstarbekuse hindamise vajadust.¹²⁵ Eesti kohtupraktikas on tuginetud ka konkreetse teo tegemise kontekstile. Näiteks igapäevaste majandustehingute tegemine nõukogu nõusolekuta pärast enda juhatusest tagasikutsumise kavatsusest teadasaamist võib viidata lojaalsuskohustuse rikkumisele¹²⁶. Tehingu konteksti sisuline hindamine on positiivne ning kinnitab, et Eesti õiguses on lojaalsuskohustuse rikkumise tuvastamine kontekstipõhine ja paindlik, samas kui Ühendkuningriigi õiguses on keskne range huvide konflikti vältimise põhimõte. Eesti õiguses sõltub lojaalsuskohustuse rikkumise hindamine eelkõige sellest, kas juhatuse liige tegutses äriühingu huvides, heas usus ja põhjendatud ärilise kaalutluse piires.

¹¹⁷ Baums, T., Scott, K. E., lk 40.

¹¹⁸ Taleska, A., lk 86.

¹¹⁹ Inglise keeles *no-profit rule* ja *no-conflict rule*.

¹²⁰ Hannigan, B., lk 739.

¹²¹ *Ibidem*, lk 739.

¹²² The Aberdeen Railway Company v Messrs Blaikie Brothers [1854] UKHL 1_Paterson_394, lk 399.

¹²³ *Ibidem*, lk 400.

¹²⁴ *Ibidem*, lk 400.

¹²⁵ RKKKo 1-20-3101/99 p 102, 28.06.2024 ja seal viidatud kohtupraktika.

¹²⁶ RKTko 3-2-1-9-16 p 41, 13.04.2016.

Hoolsus- ja lojaalsuskohustus moodustavad juhatuse liikme käitumise hindamise üldise raamistiku, kuid nende ennetav mõju on piiratud. Hoolsuskohustus võimaldab hinnata otsuse majanduslikku põhjendatust ja informeeritust, samas kui lojaalsuskohustus keskendub sellele, kas juhatuse liige tegutses äriühingu huvides. Huvide konflikt kuulub olemuslikult just lojaalsuskohustuse kohaldamisalasse. Võrdlus näitab, et Ühendkuningriigis on huvide konflikti ennetamine selgemalt ja süsteemsemalt reguleeritud läbi üldiste fidutsiaarkohustuste, samas kui Eesti ja Saksamaa õigus tugineb üksikutele normidele ja lünkade täitmiseks esindusõigust reguleerivatele normidele või juhatuse liikme üldistele kohustustele.

Kehtivad hoolsus- ja lojaalsuskohustused on autori arvates siiski võrreldud riigis sarnased ja piisavad juhatuse liikme käitumise hindamiseks ja rikkumiste tuvastamiseks. Autori hinnangul ei piisa aga üksnes tehingu majandusliku põhjendatuse hindamisest. Sama oluline on otsustusprotsessi läbipaistvus, sealhulgas selle dokumenteeritus ja tegelik alternatiivide kaalumine. Just nende kriteeriumide alusel on võimalik eristada heas usus tehtud ärilist otsust olukorrast, kus formaalne majanduslik põhjendus varjab juhatuse liikme isiklikku huvi. Autor peab põhjendatuks, et Eesti kohtud pööraksid rohkem tähelepanu nendele mõistetele, kuigi on positiivne, et ka kehtivas kohtupraktikas võetakse arvesse erinevaid tehinguga seotud asjaolusid. Siiski on käitumise hindamisest olulisemad ennetavad meetmed. Sellest tulenevalt ei ole autori arvates põhjendatud uute üldiste kohustuste loomine Ühendkuningriigi eeskujul. Pigem tuleks tegeleda olemasolevate ennetus- ja kontrollimehhanismide täiendamisega.

2. Huvide konflikti ennetus- ja kontrollimehhanismid

2.1. Huvide avalikustamine

Ühendkuningriigi eripäraks on põhjendatud pidada seal eksisteerivat CA §§-dest 177 ja 182 tulenevat ulatuslikku huvide avalikustamise kohustust. Eestis ja Saksamaal laieneb sarnane kohustus noteeritud aktsiaseltsidele VPTS § 135⁴ lg 1 ja AktG § 111c lg 1 alusel, mis näeb ette seotud isikuga tehtud olulise tehingu ja selle andmete avalikustamise hiljemalt tehingu sõlmimise ajal. See viitab regulatsiooni kitsamale kohaldamisalale. Tulenevalt asjaolust, et tegu on direktiiviga, otsustavad liikmesriigid ise, kuidas saavutada direktiivi põhjenduspunkti 42 nimetatud eesmärgi: olulised seotud isikutega tehtud tehingud tuleb esitada heakskiitmiseks kas aktsionäridele või haldus- või järelevalveorganile. Selleks tuleb luua menetlus, mis takistab seotud isikul oma positsiooni ärakasutamist ning tagab äriühingu ja aktsionäride, kes ei ole seotud isikud, sealhulgas vähemusaktsionäride huvide piisava kaitse.¹²⁷

Iga riigi pehme õiguse allikas sisaldab nimetatud kohustust. DCGK kohaselt peaks juhatuse avalikustama nõukogule ja teistele juhatuse liikmetele oma huvide konflikti.¹²⁸ Kohustus ei laiene üksnes väiksematele või potentsiaalsetele huvide konfliktidele.¹²⁹ HÜT kommenteeritud väljaandes on selgitatud, et tuleb teatada nõukogule ja teistele juhatuse liikmetele huvide konflikti olemasolust enne ametilepingu sõlmimist ning viivitamatult huvide konflikti hilisemal tekkimisel.¹³⁰ HÜT p 2.3.1 kohustab juhatuse liiget teatama ka temale, tema lähedasele või temaga seotud isikule tehtud ärilisest pakkumisest, kui pakkumine on seotud emitendi majandustegevusega. Teavitada tuleb nii teisi juhatuse liikmeid kui ka nõukogu esimeest. Siiski ei pea isegi pehme õiguse allikaid järgivad Eesti ja Saksamaa äriühingud avalikustama kõiki selliseid potentsiaalseid huvide konflikte, mille avalikustamine on nõutav Ühendkuningriigi õiguses. Ühendkuningriigi range lähenemisviis motiveerib juhatuse liikmeid suhtuda ettevaatlikult tehingute tegemisse ja ärivõimaluste ärakasutamisse. Seda enam, et rikkumine võib kaasa tuua ka tehingu tühistamise.¹³¹ Ühendkuningriigi õiguse oluline eripära

¹²⁷ Aktsionäride direktiiv, põhjenduspunkt 42.

¹²⁸ *Ibidem*, lk 16.

¹²⁹ Koch, R./von der Linden, AktG § 25 Rn. 42.

¹³⁰ Hea ühingujuhtimise tava kommenteeritud väljaanne, p 2.3.1.

¹³¹ Companies Act 2006 explanatory notes. – <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/notes/contents> (29.04.2026), Chapter 2: Consequences of breach.

seisneb selles, et juhatuse liikme ametiseisundi tõttu teatavaks saanud ärivõimalus on juba iseenesest piisav avalikustamiskohustuse tekkimiseks.¹³² Seega ei piirdu huvide konflikti ennetamine tehingu tegemisega, vaid hõlmab ka varasemat etappi, kus juhatuse liige saab teada ühingu jaoks potentsiaalselt olulisest võimalusest.

CA § 177 kohaldub juhul, kui juhatuse liikmel on otsene või kaudne huvi kavandatavas tehingus või kokkuleppes, samas kui CA § 182 käsitleb olukordi, kus huvi puudutab juba sõlmitud tehingut või ilmneb pärast selle tegemist. Seega hõlmab Ühendkuningriigi õigus nii tehingueelse kui ka tehingujärgse avalikustamiskohustuse. Kuigi seadus ei viita nendes sätetes sõnaselgelt CA §-s 252 sätestatud seotud isikute mõistele, tuleneb huvide konflikti laiast käsitlusest, et avalikustamiskohustus hõlmab ka seotud isikute kaudu tekkivaid huvisid. Avalikustada tuleb huvi olemus ja ulatus, ning õiguskirjandusest tulenevalt kehtib kohustus kehtib ka juhul, kui äriühing ise vastavat ärivõimalust ei kasuta.¹³³ Menetluslikult jagunevad huvi deklareerimise võimalused tulenevalt CA § 177 lg-st 2 kolmeks: avalikustamine juhatuse koosolekul, kirjalik teade kõigile juhatuse liikmetele või juhatuse koosolekul edastatava niinimetatud üldteate esitamine.

Angloameerika õigussüsteemi eripära tõttu on oluline arvestada ka kohtupraktikaga. Kohtuasjas *Item Software (UK) Ltd v Fassihi* leiti ühelt poolt, et juhatuse liikmel ei ole üldreeglina eraldiseisvat kohustust avalikustada oma väärkäitumist.¹³⁴ Samas rõhutas kohus, et lojaalsuskohustus võib konkreetsetes asjaoludes eeldada teatud asjaolude avalikustamist, kui see on vajalik äriühingu huvide kaitseks. Konkreetsetes asjas seisnes rikkumine muu hulgas selles, et juhatuse liige ei teavitanud äriühingut oma kavatsusest asutada uus äriühing ja suunata sõlmitav leping enda äriühingule.¹³⁵ Kuigi kohtuotsus on üsna vastuoluline näitab see lahend, et avalikustamiskohustus sõltub konkreetsetest asjaoludest ja sellest, kas teave on äriühingu huvide seisukohalt oluline. Samas otsuses on selgitatud, et avalikustamiskohustuse rikkumine võib kaasa tuua ressursside põhjendamatu kulutamise, ebapiisavalt põhjendatud äriotsuseid ning raskendada järelevalvet ühingu tegevuse üle.¹³⁶ Otsus viitab sellele, et juhatuse liikmel on olemas teatud kaasaaitamiskohustus. Kokkuvõttes viitab see sellele, et Ühendkuningriigi õiguses on huvide konflikti ennetamisel keskne roll mitte keeldudel, vaid ka aktiivsel teavitamiskohustusel, mis võib on laiem kui Eesti õiguses kujunenud lähenemine. See on

¹³² O'Donnell v Shanahan & Anor [2009] EWCA Civ 751, p 70.

¹³³ Hannigan, B., lk 731.

¹³⁴ Item Software (UK) Ltd v Fassihi <https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2004/1244.html> p 41.

¹³⁵ *Ibidem*, p 44.

¹³⁶ *Ibidem*, p-d 65 ja 66.

oluline ka käesoleva töö seisukohalt, kuna tõstatab küsimuse, kas Eesti regulatsioon tagab piisava ühingu huvide kaitsmise olukordades, kus äriühingul võib puududa informatsioon ärivõimaluse suunamise kohta endaga seotud isikutele.

Avalikustamiskohustuse teine oluline aspekt on küsimus, kellele tuleb vastav teave edastada. Ühetasandilises juhtimissüsteemis, kus nõukogu puudub, on peamiseks järelevalve teostajaks juhatus ise. CA § 182 ja § 177 nõuab juhatuse liikmelt huvi avalikustamist juhatusele. Saksamaa õiguses peab juhatuse liige huvide konflikti korral sellest üldjuhul teavitama teisi juhatuse liikmeid ning vajaduse korral ka nõukogu ning pärast avalikustamist otsustavad meetmete üle huvide konfliktis mitteolevad isikud.¹³⁷ Sellise avalikustamiskohustuse rikkumise korral kaotab kogu juhatus ärilise kaalutusõiguse reeglist tuleneva õiguskaitse.¹³⁸ Sõltuvalt olukorrast võib piisata sõltumatute juhatuse liikmete nõusolekust, kuid selle puudumisel võib osutuda vajalikuks osanike või aktsionäride heakskiit.¹³⁹ Aktsionäride direktiivi kohaldamisalas olevad äriühingud peavad saama olulise tehingu tegemiseks seotud isikuga Saksamaal kas nõukogu või komitee heakskiitu (AktG § 111b lg 1) ja Eestis nõukogu heakskiitu (VPTS § 134⁵ lg 5).

Eesti kohtupraktika tunnustab juhatuse liikme informeerimiskohustust nõukogu ees, eelkõige olukordades, kus tehing on tehtud ebaharilikel tingimustel või võib olla äriühingule kahjulik. Riigikohus käsitles teavitamiskohustuse sisu 13.04.2016 otsuses nr 3-2-1-9-16, sidudes selle nõukogu õigusega saada teavet ÄS § 317 alusel. Kohus leidis, et juhatuse liige rikub lojaalsuskohustust ja hea usu põhimõtet, kui ta varjab nõukogu eest majanduslikult küsitavaid tehinguid ning tugineb hiljem nõukogu teadmatuses antud kinnitusele nõuete puudumise kohta.¹⁴⁰ Samas rõhutas kohus, et riskijaotus sõltub konkreetsetest asjaoludest, sealhulgas tehingute varjamise ulatusest.¹⁴¹ Informeerimiskohustus tuleneb lisaks ÄS-ile ka üldistest tsiviilõiguslikest normidest (nt VÕS § 14 lg 2 ja TsÜS §-d 32, 35 ja 95). Nõukoguga äriühingutes tuleb ÄS § 180 lg 5 ja § 306 lg 3 kohaselt teavitada nõukogu ühingu majandustegevust puudutavatest olulistest asjaoludest. Samas ei kujuta see endast üldist huvide konflikti avalikustamise kohustust. Erinevalt Ühendkuningriigi õigusest, kus juhatuse liikmel

¹³⁷ Willen, M. Die Business Judgement Rule. Auslegung der Legalitätspflicht bei unklarer Rechtslage. Wiesbaden: Springer Gabler 2020, lk 28.

¹³⁸ Goette, W. jt./Spindler, AktG § 93 Rn. 71.

¹³⁹ *Ibidem*, lk 37.

¹⁴⁰ RKTko 3-2-1-9-16 p 41, 13.04.2016.

¹⁴¹ *Ibidem*, p 41.

lasub kohustus avalikustada oma isiklik või kaudne huvi, keskendub Eesti regulatsioon eelkõige äriühingu majandustegevusega seotud olulise teabe edastamisele.

Sarnane lähenemine ilmneb ka Saksamaa õiguses, kus AktG § 90, sätestab juhatuse kohustuse teavitada nõukogu äriühingu tegevuse seisukohalt olulistest asjaoludest, kuid ei loo üldist kohustust avalikustada juhatuse liikme isiklike huve. Osaühingute puhul analoogselt Eestiga sellist üldist teavitamiskohustust aga ei eksisteeri, GmbHG § 51a rõhutab pigem osanike õigust saada teavet, mitte juhatuse kohustust huvide konflikti avaldada. Kokkuvõttes puudub nii Eesti kui ka Saksamaa õiguses üldine, kõigile juhatuse liikmetele kohalduv huvide konflikti avalikustamise kohustus kui iseseisev ennetusmehhanism. Mõlemas süsteemis on rõhk pigem äriühingu tegevusega seotud olulise teabe edastamisel nõukogule, mitte juhatuse liikme isiklike huvide läbipaistval deklareerimisel. Saksamaa osaühingu juhatuse liikmel on hetkel üksnes pehmest õigusest tulenev huvide konfliktide avalikustamise kohustus, GmbHG kommenteeritud väljaande autorite arvates võiks see tuleneda ka GmbHG-st endast.¹⁴² See näitab, et tegemist on lahendusega, mille kohaldamist on kaalutud Saksamaa õiguskirjanduses.

Ühendkuningriigi õiguses hõlmab huvide avalikustamise kohustus nii kavandatavaid kui ka juba tehtud tehinguid ning nõuab juhatuse liikmelt otsese või kaudse huvi avalikustamist. Teatud juhtudel laieneb kohustus ka ärivõimalustele, millest juhatuse liige saab teada oma ametiseisundi tõttu. Selline lähenemine toimib olulise ennetusmehhanismina, võimaldades konfliktiohtu tuvastada enne selle realiseerumist. Lisaks laieneb see ka börsil noteerimata äriühingutele. Eesti ja Saksamaa õiguses on teavitamiskohustus suunatud eelkõige nõukoguga ühingutele, kus tegemist on nõukogu informeerimisega ühingu majandustegevust puudutavatest olulistest asjaoludest. Üldist ja kõigile juhatuse liikmetele kohalduvat huvide avalikustamise kohustust iseseisva ennetusmehhanismina ei ole. Sellest ei järeldu, et Ühendkuningriigi mudel tuleks Eesti õigusesse tervikuna üle võtta. Liialt avar ja ebapiisavalt piiritletud avalikustamiskohustus võib vähendada õigusselgust ning muuta juhatuse liikme jaoks raskesti ettenähtavaks, millal kohustus tekib. Samuti võib see liigselt formaliseerida otsustusprotsessi, eriti väiksemates äriühingutes.

Autori hinnangul tuleks Eesti õiguse täiendamisel piirduda konkreetsete kõrgendatud riskiga olukordadega ja mitte kohaldada praegust süsteemi väga olulisel määral muutvat avalikustamiskohustust. Juba kehtivas õiguses ja pehmes õiguses on olemas huvide

¹⁴² Goette, H., Habersack, M., Kalss, C. (Hrsg), § 43 Rn. 223. Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: GmbHG. 5. Auflage. München: C. H. Beck 2025.

avalikustamisega seotud kohustused, eeskätt VPTS § 134⁵ lg 5, KAS § 49 lg 4 ning HÜT p 2.3.2. Seetõttu ei ole vältimatult vajalik kehtestada kõiki äriühinguid hõlmavat üldist avalikustamiskohustust, vaid olulisem on olemasolevate mehhanismide sisuline rakendamine. Autori hinnangul on eelkõige väiksemate äriühingute puhul põhjendatud ühingusisese regulatsiooni kehtestamine, milles avalikustamiskohustus seotakse ühingusiseselt määratletud tehingute ja seotud isikute ringiga.

2.2. Nõusoleku saamine

2.2.1. Nõusoleku saamise kohustuse üldiseloostus

Nõusoleku saamine ei ole enamasti tehinguga seonduv formaalne dokumenteerimisnõue, vaid täidab sisulise kontrolli funktsiooni. Nõusoleku nõue tuleb kõne alla olukorras, kus huvide konflikti risk on sedavõrd märkimisväärne, et selle hindamist ei saa jätta üksnes juhatuse liikme enda otsustada. Üldise loogika kohaselt peaks nii huvide avalikustamine kui ka sõltumatu heakskiidu nõue olema põhjendatud eelkõige juhtudel, kus sellest tulenev kasu ületab sellega kaasnevad kulud.¹⁴³ Nõusoleku annavad sõltuvalt olukorrast ja õiguskorrast enamasti kas nõukogu, sõltumatu juhatuse liikmed või osanikud. Eesti süsteemi iseloomustab juhatuse liikme esindusõigust piiravate normide ja sisesuhteliste juhtimispiirangute olemasolu ning neid reguleerivate normide rohkus. Neid norme saab üldistatult jagada kolme rühma: esiteks juhatuse liikme esindusõigust välistavad normid, teiseks esindusõiguse puudumist välistavad erandid ning kolmandaks sisesuhtes kehtivad piirangud. Normide kohaldatavus sõltub äriühingu liigist ja juhtimisstruktuurist. Autor käsitleb allpool iga normirühma eraldi, võrreldes nende sisu ja õiguslikke tagajärgi.

Eriesindaja määramist käsitlevaks keskseks sätteks on osaühingu puhul ÄS § 181 lg 4, mille kohaselt puudub juhatuse liikmel esindusõigus tehingutes, mille puhul tuleb seaduse kohaselt määrata äriühingule eraldi esindaja. Nõukoguta osaühingu puhul on selliseks olukorraks eeskätt ÄS § 168 lg 1 p 10, mille kohaselt on osanike pädevuses juhatuse liikmega tehingu

¹⁴³ Engert, A., Florstedt, T. Which Related Party Transactions Should Be Subject to Ex Ante Review? Evidence from Germany. – Journal of Corporate Law Studies 2020/20, No 2, lk 270.

tegemise ja tingimuste ning õigusvaidluse pidamise otsustamine. Lisaks on osanike pädevuses ka tehingus või vaidluses äriühingu esindaja määramine. Aktsiaseltsi puhul sätestab analoogse regulatsiooni ÄS § 317 lg 8 teine lause. Tulenevalt ÄS § 189 lg-st 2 kohaldatakse aktsiaseltsi nõukogu kohta sätestatud ka osaühingu nõukogule, kui seadusest ei tulene teisiti. Seega kohaldub samasugune eriesindaja määramise regulatsioon kõigile analüüsitud äriühingutele. Seega välistab juhatuse liikme esindusõigust enamasti kas õigusvaidluse pidamine või tehingu tegemine äriühingu ja juhatuse liikme vahel.

Seadusandja on täiendanud eriesindaja regulatsiooni eranditega. Osaühingu puhul sätestab ÄS § 181 lg 3, et äriühingu ja juhatuse liikme vaheline tehing on tühine, kui selleks ei ole antud pädeva organi nõusolekut. See erineb VÕS § 623 lg-s 4 sätestatud üldreeglit, mille kohaselt ei mõjuta huvide konflikt iseenesest esindusõiguse kehtivust, ning kujutab endast seega erinormi. ÄS § 181 lg 3 teise lause kohaselt nimetatud lõiget ei kohaldata juhul, kui tehing tehakse äriühingu igapäevases majandustegevuses kauba või teenuse turuhinna alusel. Sisuliselt sama põhimõtte kehtib aktsiaseltsi puhul ÄS § 307 lg 3 alusel. Seega ei ole juhatuse liikme esindusõiguse äriühinguga tehtavates tehingutes absoluutne, erinevalt õigusvaidluse pidamisest. Esindusõigus on kehtiv ja eriesindaja määramise ning nõusoleku saamise kohustus puudub, kui tehing kuulub igapäevase majandustegevuse hulka ning on tehtud turuhinna alusel. Ülejäänud reeglid puudutavad juhatuse tegevust kolmandate isikutega tehtavates tehingutes ning kohalduvad üksnes nõukoguga osaühingutele ja aktsiaseltsidele. Nõukoguga osaühingu puhul sätestab ÄS § 180 lg 4, et juhatus võib teha igapäevasest majandustegevusest väljuvaid tehinguid üksnes nõukogu nõusolekul, samas ei kehti see piirang kolmandate isikute suhtes. Aktsiaseltsi puhul tuleneb sarnane nõusoleku saamise nõue ÄS § 306 lg-st 2 ning ÄS § 317 lg-st 1, kusjuures ÄS § 317 lg 4 täpsustab, et nimetatud piirang ei kehti kolmandate isikute suhtes. Lisaks näeb § 317 lg 3 ette erandi olukordadeks, kus tehingu tegemisega viivitamine tooks kaasa äriühingule olulise kahju. Seega ei mõjuta igapäevasest majandustegevusest väljuva tehingu tegemine ilma nõukogu nõusolekuta selle tehingu kehtivust, vaid kujutab endast juhatuse liikme kohustuse rikkumist.

Selle süsteemi analüüs näitab, et Eesti ühinguõiguses on kolm erinevat tehingute tegemise ja esindusõiguse režiimi. Esiteks on äriühingu ja juhatuse liikme vahelised tehingud koos nende tingimustega ning õigusvaidlused ja nendes äriühingu esindaja määramine üldjuhul kõrgemalseisva organi pädevuses. Samas moodustavad erandi igapäevases majandustegevuses turuhinna alusel tehtavad tehingud, mille puhul ei ole eriesindaja määramine vajalik ning juhatuse liikmel säilib tehingu tegemise ja tingimuste määramise otsustuspädevus. Teiseks

vajavad kolmandate isikutega tehtavad, igapäevasest majandustegevusest väljuvad tehingud kõrgemalseisva organi heakskiitu, välja arvatud juhul, kui viivitamine põhjustaks äriühingule olulist kahju. Selline nõusoleku saamise nõue esineb aktsiaseltsides ja nõukoguga osaühingutes, kuid selle puudumine ei mõjuta tehingu kehtivust kolmandate isikute suhtes, vaid toob kaasa juhatuse liikme vastutuse. Seega ilmneb, et kõrgemalseisva organi nõusolekut nõutakse kehtivas õiguses kas:

- a) äriühingu ja juhatuse liikme vaheliste tehingute puhul, välja arvatud juhul, kui tehing tehakse äriühingu igapäevasest majandustegevuses kauba või teenuse turuhinna alusel; või
- b) nõukoguga äriühingute puhul igapäevasest majandustegevusest väljuvate tehingute korral, välja arvatud juhul, kui tehingu tegemisega viivitamine toob kaasa äriühingule olulise kahju.

Kohtupraktikas on selgitatud, et ilma nõukoguta osaühingus on osanike nõusolek erandina nõutud kolme asjaolu samaaegsel esinemisel. Seda olukorras, kus tehing tehakse osaühingu nimel juhatuse liikme või temaga samaväärse majandusliku huviga isikuga ja tehing väljub igapäevasest majandustegevusest ning kui tehing ei ole tehtud turutingimustel.¹⁴⁴

Ühendkuningriigi õiguses on kolmandate isikutega tehtavate tehingute kontekstis on keskse tähtsusega CA § 175, mille lõike 5 kohaselt võib eraühingu juhatus lubada juhatuse liikmel huvide konflikti, kui äriühingu põhikiri seda ei välista. See tähendab, et juhatus võib ise anda nõusoleku olukorras, kus juhatuse liikmel on või võib tekkida otsene või kaudne huvi, mis on vastuolus või võib sattuda vastuollu äriühingu huvidega. On oluline täpsustada, et otsuse vastuvõtmises osalevad tulenevalt CA § 175 lg-st 6 vaid huvide konfliktis mitteolevad juhatuse liikmed. Kuivõrd huvide konflikti vältimise kohustuse oluliseks osaks on Ühendkuningriigi õiguses ärivõimaluste ärakasutamine, käsitleb õiguskirjanduses laialdaselt viidatud kohtuasi *Commonwealth Oil & Gas Co Ltd v Baxter* just sellist olukorda. Hr Baxter (kostja I) oli COGCL (hageja) juhatuse liige perioodil 04.2004 - 02.2006 ja Eurasia (kostja II) juhatuse liige perioodil 03.2005 - 02.2006.¹⁴⁵ Hr Baxteri endine kolleeg ja alates 2005. aasta novembrist Eurasia juhatuse liikmeks olev hr Khait teavitas teda 2005. aasta märtsis mere all asuva ala

¹⁴⁴ RKTko 2-17-10474/80 p 24, 18.12.2019.

¹⁴⁵ *Commonwealth Oil & Gas Co Ltd v Baxter*. Court of Session [2009] CSIH 75, 2009 WL 2958828. 02.10.2009.

—
[https://uk.westlaw.com/Document/I06458FA0B47C11DEAC71A5513275F6C0/View/FullText.html?originatio&nContext=document&contextData=\(sc.Search\)&needToInjectTerms=False](https://uk.westlaw.com/Document/I06458FA0B47C11DEAC71A5513275F6C0/View/FullText.html?originatio&nContext=document&contextData=(sc.Search)&needToInjectTerms=False) (29.04.2026), p 6.

arendamise võimalusest.¹⁴⁶ Kuigi Eurasia tegeles põhiliselt turunduse ja reklaamiga, arutas 2005. aasta teises pooles selle juhatus mitmeid põhitegevusvaldkonnaga mitteseotud äri võimalusi, kaasa arvatud varasemalt nimetatud hr Baxteri toetatud ettepanekut nafta ja gaasi kaevandamise kohta.¹⁴⁷ Sel põhjusel on hr Baxter allkirjastanud 05.12.2005 vastastikuse mõistmise memorandumi SOCAR-iga Eurasia nimel, mis andis Eurasiale ainuõiguse pidada läbirääkimisi seoses vaidlusaluse äri võimalusega.¹⁴⁸ Kohus leidis, et dokumendi allkirjastamine kujutas endast hr Baxteri fidutsiaarkohustuste rikkumist COGCL-i ees.¹⁴⁹ Hr Baxter ei tohtinud tegutseda potentsiaalse konflikti olukorras enda või kolmanda isiku huvides ilma COGCL-i teadliku nõusolekuta.¹⁵⁰ Lahend näitab, et ka äri võimaluse suunamine teisele äriühingule on lubatud üksnes eeldusel, et sellele eelneb ühingu informeeritud nõusolek. Eesti nõukoguga äriühingute puhul oleks tulemus olnud tõenäoliselt samasugune. Vastastikuse mõistmise memorandumi sõlmimine vajab igapäevasest majandustegevusest välja tehinguna üldjuhul nõukogu nõusolekut. Sellise tehingu tegemine nõukoguta osaühingu juhatuse liikme poolt oleks tõenäoliselt käsitletav Eestis seevastu tema lojaalsuskohustuse rikkumisena.

Tehingute puhul tuleb lähtuda ka CA 10. osa 4. peatükis sätestatud nõuetest, mis reguleerivad teatud liiki tehinguid juhatuse liikmete ja nendega seotud isikutega. Nende hulka kuuluvad eelkõige CA § 188, mis käsitleb juhatuse liikmete pikaajalisi teenistuslepinguid, CA § 190, mis reguleerib olulise mitterahalise varaga seotud tehinguid, CA §-d 197, mis puudutab laene ja CA § 217, mis reguleerib lahkumishüvitist. On olemas erinormid, mis kohalduvad näiteks üksnes aktsiaseltsidele või laienevad lisaks juhatuse liikmele ka tema lähedastele isikutele või varidirektorile. Seega iseloomustab Ühendkuningriigi õigust see, et seadus sätestab konkreetsete reguleeritud tehingute loetelu ning nõusoleku saamise kohustus tekib eelkõige kas nende tehingute tegemisel või huvide konflikti vältimise kohustusega vastuolus olevate äri võimaluste ärakasutamisel.

Saksamaa õiguses piirab BGB § 181 iseendaga tehingute tegemist üldise esindusõigust reguleeriva normina. AktG § 112 määrab, et nõukogu esindab aktsiaseltsi juhatuse liikmega tehtavates tehingutes ja õigusvaidlustes. BGB § 181 kohaselt ei või esindaja teha esindatava nimel tehingut iseendaga enda nimel ega kolmanda isiku esindajana, välja arvatud juhul, kui õigustehing seisneb üksnes kohustuse täitmisel. Kohustuse täitmiseks loetakse sissenõutavaks

¹⁴⁶ Commonwealth Oil & Gas Co Ltd v Baxter [2009] CSIH 75, p 6.

¹⁴⁷ Commonwealth Oil & Gas Co Ltd v Baxter [2009] CSIH 75, p 6.

¹⁴⁸ *Ibidem*, p 6.

¹⁴⁹ *Ibidem*, p 82.

¹⁵⁰ *Ibidem*, Case Digest.

muutunud ja vaidlustamata kohustuse täitmist.¹⁵¹ Olemasoleva ja vaidlustamata kohustuse täitmise näiteks on Saksamaa Liidukohtu praktikas esinenud müügilepingu sõlmimisele järgnenud mõõdistamise käigus täpsustatud pindalaga omandi üleandmine, kus nõusoleku saamise kohtus langes ära põhjusel, et tegemist ei ole iseseisva tehinguga.¹⁵² Erandi keelust mooduvatavad ka põhikirja või osanike lepingu erisätted.¹⁵³ Olemasoleva kohustuse täitmine ei kujuta endast iseseisvat nõusolekut vajavat tehingut ka Eestis. Riigikohus selgitas, et lepingust tuleneva informeerimiskohustuse täitmine ei ole nõusolekut vajav tehing.¹⁵⁴ Autori hinnangul ei ole mõlema riigi õiguses tegemist nõusolekut vajava tehinguga olukorras, kus toiming ei ole vahetult suunatud uute õiguste või kohustuste tekitamisele, muutmisele või lõpetamisele. Kui toiming üksnes täpsustab või täidab juba olemasolevat kohustust ega loo uusi õigussuhteid, tuleb eitada nõusoleku saamise kohustuse olemasolu.

Saksamaa Liidukohtu praktikas sisalduvaks BGB § 181 rikkumise ehk hõljuvalt kehtetu tehingu näiteks on ühingu ainuosaniku juhatuse liikme nimetamine tütarühingu juhatuse liikmeks¹⁵⁵ isegi juhul, kui teda esindab teine isik.¹⁵⁶ Kokkuvõttes tõlgendatakse BGB § 181 pigem laiendavalt, kuigi Saksamaa Liidukohus on selgitanud, et kahe ühingu samaaegne esindamine ei pruugi automaatselt kaasa tuua huvide konflikti, kui tegemist ei ole konkureerivate äriühingutega.¹⁵⁷ Erinevalt Eesti ja Ühendkuningriigi õigusest, kus nõusoleku saamise kohustust reguleerivad mitmed erinevad normid ning kohaldatav norm sõltub tehingu sisust ja äriühingu ülesehitusest, on Saksamaa õigus selles osas tunduvalt lakoonilisem. Tähtsaimaks normiks on BGB § 181, millel on vähe erandeid, mistõttu on regulatsioon rangem ja kaitseb esindatavat tugevamalt.

Saksamaa aktsiaseltside eripäraks on juhatuse pädevusest väljuvate tehingute loetelu puudumine. See-eest esindab aktsiaseltsi AktG § 112 alusel kõigis tehingutes juhatuse liikmetega nõukogu. Säte annab nõukogule ka juhatuse liikme ja äriühingu vahel tehtud tehingute heakskiitmise pädevuse. Tuleb siiski märkida, et säte ei kohaldu Saksamaa

¹⁵¹ Säcker, F. J. jt./Schubert, BGB § 181 Rn. 106.

¹⁵² BGH. V ZB 181/14. –
https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/Zivilsenate/V_ZS/2014/V_ZB_181-14.pdf?__blob=publicationFile&v=1 (29.04.2026), p 8.

¹⁵³ Säcker, F. J. jt./Schubert, BGB § 181 Rn. 90.

¹⁵⁴ RKTko 3-2-1-41-05 p 36, 11.05.2005.

¹⁵⁵ BGH. II ZB 6/22. –
https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/Zivilsenate/II_ZS/2022/II_ZB_6-22.pdf?__blob=publicationFile&v=1 (29.04.2026), p 17.

¹⁵⁶ BGH II ZB 6/22, p 26.

¹⁵⁷ BGH. II ZR 162/21. –
https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/Zivilsenate/II_ZS/2021/II_ZR_162-21.pdf?__blob=publicationFile&v=1 (29.04.2026), p 26.

Liidukohtu praktika järgi näiteks tütarühingu juhatuse liikme nimetamisel, kuna sel juhul on tegemist tütarühingu, mitte emaühingu kui ainuosaniku toiminguga.¹⁵⁸ Erandi AktG §-st 112 moodustab ka näiteks olukord, kus juhatus ja äriühing esitavad kolmandale isikule sarnase sisuga tahteavaldused. Saksamaa Liidukohus leidis kohtuasjas II ZR 235/15, et kolmepoolne leping äriühingu, juhatuse esimehe ja nõukogu liikme vahel ei kuulu AktG § 112 kohaldamisalasse, kui äriühingu õigused ja kohustused tekivad üksnes kolmanda isiku suhtes.¹⁵⁹ Tegemist ei olnud AktG § 112 olukorraga, kuna juhatuse esimehe tahteavaldusest ei selgunud kavatsust luua õigusi ega kohustusi äriühingu suhtes.¹⁶⁰

Nõusoleku andmise korda reguleerib Ühendkuningriigi õiguses CA § 175 lg 5. Osaühingu puhul toimub see vastava taotluse esitamisega juhatusele, eeldusel et äriühingu põhikiri seda ei välista. Aktsiaseltsi puhul on juhatusel sellise nõusoleku andmise õigus üksnes juhul, kui põhikiri seda ette näeb ja nõusoleku andmine toimub põhikirjas sätestatud korras. Riigikohtu praktika kohaselt ei pea nõusolek olema vormistatud otsusena, vaid piisab ka eraldi kirjalikust tahteavaldusest.¹⁶¹ Riigikohus on kinnitanud, et suuline kokkulepe või kaudne tahteavaldus ei ole piisav.¹⁶² Nõusolek peab siiski olema konkreetne ning viitama tehingutele, milleks heakskiit antakse. Kui tehingud ei ole konkreetsetelt piiritletud, ei saa neid lugeda heakskiidetuks.¹⁶³ Seega sisaldab kehtiv Eesti õigus vastus sellele mida tuleks lugeda piisavaks nõusoleku saamise kohustuse täitmiseks ja autor on kehtivate lahendustega nõus.

Üheisikuühingute puhul on sisulise nõusoleku saamise nõude asemel asjakohasem rääkida pigem dokumenteerimiskohustusest. Ühendkuningriigi õiguses reguleerib CA § 231 tehinguid, mis tehakse äriühingu ja selle ainuosaniku vahel, kui viimane on ühtlasi ka juhatuse liige. CA § 231 lg-te 1 ja 2 kohaselt tuleb sellise tehingu tingimused kirjalikult fikseerida, kui tehing ei kuulu äriühingu tavapärase äritegevuse hulka. Dokumenteerimine võib toimuda kirjaliku memorandumina või juhatuse koosoleku protokollis vormis. Sama paragrahvi lõikest 6 tuleneb, et dokumenteerimiskohustuse rikkumine ei mõjuta tehingu kehtivust ning lõige 5 laiendab selle regulatsiooni ka varidirektoritele. Ka Saksamaa õiguskirjanduses on rõhutatud dokumenteerimise tähtsust ühe osanikuga ühingute puhul hilisemate tõendamisraskuste

¹⁵⁸ BGH, II ZB 6/22, p 46.

¹⁵⁹ BGH, II ZR 235/15, p 35.
https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/Zivilsenate/II_ZS/2015/II_ZR_235-15.pdf?__blob=publicationFile&v=1 (29.04.2026), p 34.

¹⁶⁰ BGH, II ZR 235/15, p 35.

¹⁶¹ RKTko 2-17-1725/117 p 15.2., 22.11.2019; RKTko 3-2-1-81-15 p 16, 29.09.2015; RKTko 3-2-1-74-15 p 13, 16.09.2015.

¹⁶² RKTko 3-2-1-74-15 p-d 13 ja 14, 16.09.2015.

¹⁶³ TlnRnKo 2-16-6506/118 p 98, 16.05.2019.

vältimiseks.¹⁶⁴ Kuigi Eesti õiguses puudub analoogne sõnaselge dokumenteerimiskohustus, võib järeldada, et sarnane vajadus eksisteerib ka Eestis olukordades, kus juhatuse liige on ühtlasi ainuosanik. Seega on tehingute nõuetekohane dokumenteerimine eelkõige juhatuse liikme enda huvides, kuna see aitab hiljem tõendada tehingu vastavust äriühingu huvidele.

Nõusoleku funktsioon Eesti ja Ühendkuningriigi õiguses seisneb eelkõige huvide konfliktist tuleneva rikkumise heastamises. See ei anna juhatuse liikmele täiendavaid volitusi, vaid võimaldab tegutseda olukorras, kus konflikt muidu takistaks tehingut või seaks selle kehtivuse kahtluse alla. Võrdlus näitab, et Saksamaa rakendab seevastu pigem üldist juhatuse liikme esindusõiguse piiramist tehingute puhul iseendaga, kuid ei sisalda norme, mis kohalduvad igapäevasest majandustegevusest väljuvatele tehingutele. Ühendkuningriigi õigus peab vajalikuks reguleerida konkreetseid, seaduses ammendavalt sätestatud tehinguid. Eesti õiguse tugevuseks on regulatsiooni paindlikkus, kuid igapäevase majandustegevuse ja samaväärse majandusliku huviga isiku mõisted vajavad täiendavat analüüsi.

2.2.2. Igapäevane majandustegevus ja turuhind

Nii Eesti kui ka Saksamaa õiguses kasutatakse sarnase sisuga määratlemata õigusmõisteid. Eestis „igapäevane majandustegevus“ ning Saksamaal „tavapärane majandustegevus“. Need mõisted täidavad sarnast funktsiooni, võimaldades eristada madalama riskiga tehinguid erandlikest või suurema riskiga tehingutest. Saksamaa õiguses sisaldub nimetatud mõiste börsil noteeritud aktsiaseltsidele laienevas AktG §-s 111a. Säte sisaldab erandi seotud isikutega tehtud tehingute üldisest regulatsioonist. Selle paragrahvi lõikest 2 tulenevalt ei kohaldata seaduses nimetatud piiranguid tehingutele, mis on tehtud tavapärase majandustegevuse raames ja turutingimustel. AktG § 111a kaitseb seega äriühingu huve laiemalt, hõlmates lisaks hinnale ka konkreetse tehingu muude tingimuste vastavust turupraktikale. Eesti seadusandja on valinud kitsama lähenemise. ÄS § 181 lg 3 ja ÄS § 307 lg 3 vastavalt nõuavad, et tehingu eseme hind vastaks kauba või teenuse turuhinnale, jättes sõnaselgelt reguleerimata teiste lepingutingimuste vastavuse turutingimustele. Arvestades neid erisusi, keskendub alljärgnev analüüs esmalt igapäevase majandustegevuse mõistele ning seejärel turuhinna ja turutingimuste eristamisele ja sisustamisele. Igapäevase majandustegevuse mõistet sisaldavad ka erinevad CA sätted, muu

¹⁶⁴ Säcker, F. J. jt./Schubert, BGB § 181 Rn. 115.

hulgas CA § 207 lg 3 p a, § 209 lg 1 p a ja § 211 lg 4, kuid piisava kohtupraktika puudumise tõttu Ühendkuningriigis keskendub alljärgnev analüüs eeskätt Eesti ja Saksamaa õiguse analüüsimisele.

Eestis on igapäevases majandustegevuses turuhinna alusel tehtud tehing eelkõige tehing, millega äriühing osutab oma juhtorgani liikmele sama teenust samadel tingimustel nagu teistele isikutele.¹⁶⁵ Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskirjas on selgitatud, et nõusoleku saamise kohustus ei ole põhjendatud olukorras, kus juhatuse liige tegutseb äriühingu suhtes tavatarbijana, näiteks ostes kaupu juhitava jaeketi poest.¹⁶⁶ Saksamaa seadusandja on selgitanud, et peamised kriteeriumid tehingu võrdlemisel tavapärase äritegevusega on selle sisu, maht ja regulaarsus.¹⁶⁷ Ka Eestis tuleb analüüsida tehingu seost ühingu peamise tegevusalaga ja selle tavalisust äritegevuses.¹⁶⁸ Kui tehinguga seotud arved, müügidokumendid, kaubad ja muud tegevused on otseselt seotud ühingu põhitegevusega, tuleks neid Riigikohtu suuniste kohaselt käsitada igapäevase majandustegevuse osana.¹⁶⁹ Riigikohtu praktika ei võimalda küll sõnastada ammendavat definitsiooni, kuid annab siiski selge negatiivse piiratluse. Igapäevase majandustegevuse hulka ei kuulu üldjuhul:

- a) äriühingule kuuluva ainsa või peamise vara pikaks ajaks teise isiku kasutusse andmine, seda ka juhul, kui sama vara on varem olnud antud kolmanda isiku kasutusse;¹⁷⁰
- b) nõude loovutamine juhatuse liikmele;¹⁷¹
- c) töö- või käsunduslepingu sõlmimine nõukogu liikmega;¹⁷²
- d) osaluse müük, mille tulemusena see osalus kaob ära;¹⁷³
- e) ühistu liikmete nõustamiseks vajaliku aastase kehtivusajaga üldise raamlepingu sõlmimist;¹⁷⁴
- f) kinnisvara pikaks ajaks teise isiku kasutusse andmine¹⁷⁵, eriti kui see on äriühingu peamine vara, isegi kui vara oli ennegi välja üüritud¹⁷⁶;

¹⁶⁵ Vt RKTko 3-2-1-26-17 p 13, 26.04.2017 ja seal viidatud kohtupraktika.

¹⁶⁶ Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (552 SE), lk 42.

¹⁶⁷ Entwurf eines Gesetzes zur Umsetzung der zweiten Aktionärsrechterichtlinie (ARUG II), lk 81. – <https://dserver.bundestag.de/btd/19/097/1909739.pdf> (26.02.2026)

¹⁶⁸ TlnRnKo 2-17-1725/193 p-d 70 ja 71, 26.01.2024.

¹⁶⁹ Selliste tegevuste näiteks on kohtupraktikas peetud riulite rentimist toodete eksponeerimiseks.

¹⁷⁰ RKTko 3-2-1-26-17 p 13, 26.04.2017.

¹⁷¹ RKTko 3-2-1-81-15 p 13, 29.09.2015; RKTko 3-2-1-74-15 p 12, 16.09.2015.

¹⁷² RKTko 3-2-1-72-13 p 16, 20.06.2013.

¹⁷³ RKTko 3-2-1-152-16 p 17, 15.03.2017.

¹⁷⁴ RKHKo 3-21-2249/80 p 18, 05.06.2025.

¹⁷⁵ RKTko 3-2-1-9-16 p 19, 13.04.2016; RKKKo 1-21-4494/167 p 111, 13.02.2026.

¹⁷⁶ RKKKo 1-21-4494/167 p 111, 13.02.2026.

g) sõidukite võõrandamine töötajatele või nendega seotud isikutele¹⁷⁷.

Autor nõustub ka töövaidluskomisjoni otsuses väljendatud arvamusega, et lisaks Riigikohtu poolt käsitletud töö- või käsunduslepingute sõlmimisele on ka iseenda koondamine igapäevasest majandustegevusest väljuv tehing, mis on tühine ÄS § 181 lg 3 alusel.¹⁷⁸ Neid tehinguid ühendab asjaolu, et neid ei tehta kolmandate isikutega regulaarselt ning see, et need erinevad konkreetse analüüsitud ühingu põhitegevusest. See eristab Eestit Ühendkuningriigist, kus on leitud, et äriühingu huve ei samastata selle tegevusvaldkonnaga.¹⁷⁹ Sealne loogika võimaldab ka väljaspool äriühingu põhitegevusala tehtud tehingut käsitada huvide konfliktina, kui tehing oleks ühingu kasulik ning selle tegemist ei piira seadus, põhikiri ega muud õiguslikud takistused. Lisaks põhitegevusalale on Eesti kohtupraktikas tuginetud näiteks põhikirjale või osanike ütlustele.¹⁸⁰ Tehing võib olla vormilt tavapärane ja puudutada ühingu peamist tootmissisendit, ent väljuda igapäevase raamidest, kui selle maht oluliselt ületab eelarvelised piirid.¹⁸¹

Allpool analüüsitud kohtupraktikas on tehingu „tavapärasuse“ hindamine toimunud peamiselt laenulepingute kontekstis, kuid tehtud järeldusi saab analoogia korras rakendada ka teiste tehingute puhul. Kohtupraktika näitab, et igapäevasust ei ole Eestis võimalik siduda ühe fikseeritud väärtuslävendiga. Igapäevasteks on peetud nii väikemahulisi laene 900 kuni 1200 euro ulatuses¹⁸² kui ka suuremaid, muuhulgas pooleteise aasta jooksul antud laenu kogusummas 39 500 eurot.¹⁸³ Samuti ei ole igapäevase piirist väljunud näiteks laen summas 16 000 eurot, mis moodustas üle 29% ühingu laenukohustustest.¹⁸⁴ Lisaks tehingu mahule on oluline selle vajalikkus äriühingu igapäevase toimimise seisukohalt. Kui laenu võtmist õigustab raha puudumine igapäevaseks majandustegevuseks vajaliku tooraine ostmiseks, siis on nimetatud laenu võtmist peetud igapäevaseks majandustegevuseks.¹⁸⁵ Ka suuremahuline laen võib jääda igapäevase majandustegevuse raamidesse, kui see on põhjendatud ja toetab ühingu tegevust. Suured laenud, mis süvendavad äriühingu finantsraskusi, kipuvad väljuma tavapärasest majandustegevusest ning nõuavad seetõttu tavaliselt eelnevat heakskiitu.

¹⁷⁷ RKTko 3-2-1-9-16 p 19, 13.04.2016.

¹⁷⁸ Töövaidluskomisjoni 11.09.2018 otsus asjas nr 4-1/1268/18, p 13.

¹⁷⁹ O'Donnell v Shanahan & Anor [2009] EWCA Civ 751, p 71.

¹⁸⁰ TrtRnKo 2-20-4910/60 p-d 3 ja 7.1., 08.04.2022.

¹⁸¹ RKKKo 3-1-1-89-11 p 20.2.2, 14.12.2011.

¹⁸² TlnRnKo 2-17-17551/46 p 38, 06.05.2020.

¹⁸³ TlnRnKo 2-22-7052/39 p 48, 03.07.2024.

¹⁸⁴ TlnRnKo 2-20-17447/104 p 11.2., 01.03.2024.

¹⁸⁵ TlnRnKo 2-17-17551/46 p 38, 06.05.2020.

Kuigi tehingu iseloomust sõltub tehingu kuulumine igapäevase majandustegevuse hulka,¹⁸⁶ on tegemist Riigikohtu tasandil seni käsitlemata kriteeriumiga. Autori arvates peaks iseloomu hõlmama tehingu olulisi tingimusi, sealhulgas intressi, tasumise tähtaega või tagatise olemasolu. Kohtupraktika põhjal on määrav tehingu tavapärased, maht, korduvus ja mõju ühingu varalisele positsioonile. Kasulikuks ja seega igapäevaseks tehinguks võib pidada näiteks laenu osanikult, kui see aitab ületada ajutisi majanduslikke raskusi¹⁸⁷ ning on antud intressita ja ilma tagatiseta ehk ühingu jaoks turutingimustest soodsamalt.¹⁸⁸ Kohtupraktikas on igapäevase majandustegevuse osana käsitatud ka määratlemata mahuga raamlepinguid.¹⁸⁹ Igapäevasus eeldab üldjuhul seost ühingu tavapärase äritegevusega ning proportsionaalsust ühingu suuruse ja majandusnäitajatega. Määravaks ei ole tehingu korduvus, vaid selle äriplaneerimine ja vajalikkus. Vajalikkuse hindamiseks tuleb vaadelda tehingu iseloomu, mahtu ja eesmärki ning selle mõju ühingu majandushuvidele. ÄS § 317 lg 1 loetleb aktsiaseltsi puhul tehingud, mis väljuvad igapäevasest majandustegevusest. Kuigi loetelu ei ole ammendav, saab seda analoogia korras arvestada ka osaühingute puhul. Riigikohus on leidnud, et 10% igaaastasest müügitulust moodustava majandustegevuse ümberkorraldamine eelduslikult vajab kõrgemalseisva organi nõusolekut¹⁹⁰ ja rõhutanud, et just peamise vara müüki nähakse igapäevasest majandustegevusest väljuva tehinguna¹⁹¹. Siiski tuleb nentida, et üldiselt on Eesti seadusandja ja kohtud vältinud numbriliste piiride kehtestamist. Seda enam, et Saksamaa õiguskirjanduses on leitud, et börsiaktsiaseltsidele sätestatud tehingu olulisuse lävend on sedavõrd kõrge, et seda ületatakse harva.¹⁹² Riigikohus on seejuures rõhutanud, et äririsk, mis väljub ühingu igapäevase majandustegevuse raamidest ja on samal ajal vastuolus nõukogu antud juhistega, on ÄS § 306 lg 2 esimese ja teise lause kohaselt põhjendamatu.¹⁹³

Kuigi Eesti kohtupraktikas ei analüüsita reeglina tehingu teiste tingimuste vastavust turupraktikale, on olemas ka turutingimuste mõistlikkust puututav kohtupraktika. Riigikohtu 18.12.2019 otsuses nr 2-17-10474/80 ei peetud nõusoleku saamise kohustust põhjendatuks, kuna hagejad ei tõendanud tehingute kõrvalekaldumist turutingimustest.¹⁹⁴ Samas rõhutas kohus, et juhatuse liikme kohustuse rikkumiseks võib olla lepingu sõlmimine tingimustel, mis

¹⁸⁶ RKTko 3-2-1-26-17 p 13, 26.04.2017.

¹⁸⁷ Sellistena on kohtuasjas käsitletud kahe aasta jooksul esinenud laenukohustuste pea kolmekordset kasvu, pideva maksuvõla olemasolu ja raskusi laenu tagasimaksmisega osanikele.

¹⁸⁸ TlnRnKo 2-20-17447/104 p 11.4., 01.03.2024.

¹⁸⁹ TrtRnKo 2-16-17192/58 p 7.2.2, 26.11.2018.

¹⁹⁰ RKTko 3-2-1-9-16 p 19, 13.04.2016.

¹⁹¹ RKKKo 1-21-4494/167 p 111, 13.02.2026.

¹⁹² Grigoleit, H. C. jt./Grigoleit, AktG § 111b Rn. 13.

¹⁹³ RKKKo 3-1-1-89-11 p 20.3.1., 14.12.2011.

¹⁹⁴ RKTko 2-17-10474/80 p 24, 18.12.2019.

erinevad oluliselt tavapärasest turupraktikast, näiteks ebamõistlikult madala intressiga laen või ülemäärane ostuhind.¹⁹⁵ Asja uuel läbivaatamisel leidis Tallinna Ringkonnakohus, et turutingimustest kõrvalekaldumist ei ole tõendatud,¹⁹⁶ kuigi märkis, et tagatiseta suuremahuline laen ei ole ärisuhetes tavapärane ning võib viidata sellele, et juhatuse liige ei lähtunud üksnes äriühingu huvidest.¹⁹⁷ Sellest hoolimata pidas kohus neid asjaolusid piisavaks üksnes hoolsuskohustuse rikkumise tuvastamiseks, kuid mitte teiste sätete rikkumiseks.¹⁹⁸ Sellest järeldub, et Eesti õiguses võib nuhatuse liige rikkuda hoolsus- või lojaalsuskohustust ka olukorras, kus tehing ei too kaasa esindusõiguse puudumist. Esindusõiguse piirangu seisukohalt on keskse tähtsusega tehingu seos igapäevase majandustegevusega ja selle vastavus turuhinnale, samas kui tehingu muud tingimused ja poolte võimalik seotus omavad suuremat tähendust hoolsus- ja lojaalsuskohustuse rikkumise hindamisel. Kohtupraktikas kasutatakse mõistet „turutingimused“ sageli samas tähenduses nagu „turuhind“, kuid need ei ole identsed. Turutingimused hõlmavad ka tehingu muid olulisi elemente, nagu tähtaeg ja tagatised. Nende mõistete eristamata jätmine võib viia ebaselguseni, mis omakorda mõjutab huvide konflikti olukordade kohtuliku kontrolli rangust.¹⁹⁹

Riigikohtu suuniste kohaselt ei ole tehingu kahjulikkuse hindamise aluseks varasemad tehingud, vaid hinna vastavus turuväärtusele tehingu tegemise ajahetkel.²⁰⁰ Hinna mõistlikkuse hindamisel tuleks autori tõlgendusel lähtuda eelduslikult Eesti turust ning võrdlusandmete puudumisel kasutada sarnase hinnatasemega riikide andmeid. Turuhind ei ole iseenesest piisav kriteerium olukorras, kus äriühing on finantsraskustes või siis, kui igapäevases majandustegevuses tehtud tehingut iseloomustab teiste tingimuste ebatavalisus. Samuti ei pruugi igapäevase majandustegevuse kriteerium tegelikkuses piisavalt piirata juhatuse liikme võimalust eelistada oma huve. Saksamaa kohta esitatud empiirilised andmed näitavad, et seotud isikute vahel tehtud tehingute seas domineerivad müügi- ja konsultatsioonilepingud,²⁰¹ mis võivad oma vormilt ja eesmärgilt sobituda ühingu tavapärasesse majandustegevusse. Seetõttu on oht, et selliseid tehinguid käsitatakse ekslikult igapäevase majandustegevuse osana, kuigi nende sisuline risk tuleneb lepingupoolte seotusest. See võimaldab juhatuse liikmel

¹⁹⁵ *Ibidem*, p 21.

¹⁹⁶ TlnRnKo 2-17-10474/114 p 43, 17.02.2021.

¹⁹⁷ TlnRnKo 2-17-10474/114 p-d 53 ja 59, 17.02.2021.

¹⁹⁸ *Ibidem*, p 59.

¹⁹⁹ Kuigi Riigikohus on sageli ekslikult kasutanud turutingimuste mõistet, on mõningates otsustes kasutatud just seaduses olevat turuhinna mõistet, vt RKKKo 1-21-4494/167 p 128, 13.02.2026: „[kauba] tasuta [...] andmine ei oleks olnud tehing turuhinna alusel.”

²⁰⁰ RKTko 3-2-1-26-17 p 14, 26.04.2017.

²⁰¹ Gözlügöl, A. A. Related Party Transactions by Directors/Managers in Public Companies: A Data-Supported Analysis. – Journal of Corporate Law Studies 2021/21, No 2, lk-d 535-536.

põhjendada tehingu vajalikkust näiteks väidetava ekspertarvamuse hankimise vajadusega, ilma et tehing vajaks kõrgemalseisva organi heakskiitu. Eesti kohtupraktikas kasutatakse kohati mõistet „turutingimused“, kuid seaduse sõnastus viitab kitsamalt turuhinnale. Näiteks Tallinna ringkonnakohus pidas tehingu turuhinnale vastavaks vaatamata ebaharilikele tasumistingimustele ega sellele, et kinnistuid koormav hüpoteek ei ole tehingu hetkel kustutatud, tingimusel, et vara ei müüdnud turuhinnast odavamalt.²⁰² Äriühingute kaitsmiseks oleks põhjendatud loobuda üksnes turuhinnale keskenduvast kriteeriumist ning lähtuda turutingimuste kriteeriumist, mis võimaldaks hinnata lisaks hinnale ka muid tehingu olulisi tingimusi. See laiendaks kohtuliku kontrolli ulatust ilma, et oleks vaja muuta kehtivat süsteemi olulisel määral.

2.2.3. Isikuline kohaldamisala

Õiguskirjanduses viidatakse sellele, et VÕS § 623 lg 1 koosmõjus TsÜS § 131 lg-ga 1 loob huvide konflikti ja õigussuhtest tulenevate kohustuste rikkumise eeldust kahel juhul: kui esindaja tegutses ühtlasi teise poole esindajana või kui esindaja tegi tehingu iseendaga. Selline põhimõte kehtib ka Saksamaal, kus BGB §-st 181 tuleneb oluline piirang esindusõigusele, mis laieneb ka juriidilistele isikutele. Normi kohaselt on keelatud esindada mõlemat poolt sama tehingu tegemisel olukorras, kus esineb huvide konflikti võimalus, sõltumata tehingu tegelikust kahjulikkusest. Need on ühed kõige levinumad huvide konflikti olukorrad, sisuliselt on tegu iseendaga tehtava tehinguga. Eesti kohtupraktikas on juhatuse liikme esindusõiguse piirangu kohaldamisala laiendatud ka juhtudele, kus on tuvastatud selge ja üheselt mõistetav majanduslike huvide samasus, neid isikuid on nimetatud juhatuse liikmega samaväärse või suurel määral sarnase majandusliku huvidega isikuteks.²⁰³

Seaduses puuduva majanduslike huvide samasuse mõistet ei ole kohtupraktikas seostatud ei seotud isiku mõistega ega ka sisustatud konkreetsete kriteeriumide kaudu. Selline ebamäärasus kahjustab õigusselgust. Tundub, et piisava seotuse tuvastamiseks on vajalik isikute majanduslike huvide täielik samasus või suur sarnasus. See lähenemine võib jätta äriühingu õiguskaitseta olukordades, kus juhatuse liige kaasab tehingusse kolmanda isiku eesmärgiga

²⁰² TlnRnKo 2-16-6972/313 p 9, 02.10.2020.

²⁰³ *Ibidem*, p 41. Vt ka RKTko 2-17-10474/80 p 24, 18.12.2019; RKHKo 3-21-2249/80 p 17, 05.06.2025; RKTko 3-2-1-26-17 p 10, 26.04.2017; RKKKo 1-16-4197/76 p 41, 16.02.2018; RKKKo 1-19-6307/59 p 48, 22.06.2021 jt.

saavutada isiklik majanduslik kasu. Selline ebamäärasus võimaldab rikkuda seaduses olevaid piiranguid, kui tehing tehakse vahendaja kaudu, eriti kui kolmanda isiku huvi ei lange selgelt kokku juhatuse liikme omaga. Autor peab vajalikuks analüüsida, kui kitsalt või laialt tõlgendatakse „majanduslike huvide samasust“ ja kui kõrgeks on praktikas seatud selle lävend. Ennekoike peetakse selliseks isikuks äriühing, mille üle on juhtorgani liikmel selle osaniku või aktsionärina täielik kontroll või mille juhatuse liige ta on.²⁰⁴ Magistritöö kirjutamise seisuga on Riigikohus tuvastanud majanduslike huvide samasuse sellest erinevas olukorras vaid ühel juhul. Tegemist oli olukorraga, kus tehingu teine pool oli juhatuse liikme ja tema abikaasa 100% kontrolli all olev äriühing ning abikaasade varasuhteks oli varaühisus.²⁰⁵

Sellel põhjusel peab autor lünga täitmiseks vajalikuks analüüsida küsimusega seotud ringkonnakohtuse praktikat. Tartu Ringkonnakohus on leidnud, et kui tehingu teiseks pooleks oleva äriühingu ainuosanikuks on juhatuse liikme abikaasa, kuid tegemist on selle abikaasa lahusvaraga, ei saa sellist äriühingut käsitada juhatuse liikme kontrolli all olevana.²⁰⁶ Sellisel juhul puudub juhatuse liikmel nii majanduslik huvi kui ka kontroll, kuivõrd ühisvara tekkimist välistav abieluvaraleping oli sõlmitud ligi 20 aastat enne tehingu toimumist.²⁰⁷ Ei ole selge, kas sama järeldus kehtiks hiljuti vara jaganud või äsja abieluvaralepingu sõlminud isikute puhul. Tallinna ringkonnakohus on leidnud kohtuasjas nr 2-17-12627, et mõlema äriühingu ehk tehingupoolte samaaegne esindamine ei kujuta endast automaatselt huvide konflikti. Tehingu allkirjastaja oli AB, kes oli samaaegselt esimese tehingupoolte (äriühing 1) juhatuse liige ning teise tehingupoolte (äriühing 2) juhatuse liige ja osanik osalusega 50%.²⁰⁸ Äriühingut 2 esindas lisaks AB-le ka teine isik.²⁰⁹ Kohus rõhutas, et kuna AB-l puudus osalus äriühingus 1, siis ei saanud ta seda kontrollida, ning kontrolli puudumine välistabki huvide konflikti AB ja äriühingu 1 vahel.²¹⁰ Kohus mõõnis, et kui huvide konfliktile tuginenud menetlusosaline oleks selgitanud milles huvide konflikt seisnes ja oleks tõendanud, et AB-l oli tehingus äriühinguga 1 sarnane majanduslik huvi, võinuks järeldus olla teistsugune.²¹¹ Väärib mainimist ka vastuolu esimese ja teise astme kohtu seisukoha vahel. Kui maakohus samastas iseendaga tehingu

²⁰⁴ RKHKo 3-21-2249/80 p-d 17 ja 20, 05.06.2025.

²⁰⁵ RKTko 3-2-1-26-17 p 10, 26.04.2017

²⁰⁶ TlnRnKo 2-22-7052/39 p 47, 03.07.2024.

²⁰⁷ TlnRnKo 2-22-7052/39 p 47, 03.07.2024.

²⁰⁸ TlnRnKo 2-17-12627/38 p 34, 11.03.2020.

²⁰⁹ *Ibidem*, p 34.

²¹⁰ *Ibidem*, p 38.

²¹¹ TlnRnKo 2-17-12627/38 p 34, 11.03.2020.

tegemise äriühingu ja juhatuse liikme vahelise tehinguga, siis ringkonnakohus põhjendas, et selleks peaksid mõlemad ühinged olema sama isiku kontrolli all.²¹²

Tallinna Ringkonnakohtu otsuses nr 2-17-10074/204 analüüsiti nii nõukogu nõusoleku puudumise mõju tehingu kehtivusele kui ka ÄS § 307 lg 3 ja § 317 lg 8 kohaldamisala. Asjas müüs aktsiaselts (esindaja MS) oma kinnisasja osaühingule, mida samuti esindas MS. Tehingu tegemiseks oli vajalik nõukogu nõusolek, kuna võõrandati äriühingu põhitegevuskohaks olev kinnistu (ÄS § 317 lg 1 p 3).²¹³ Tehing loeti tühiseks ÄS § 307 lg 3 alusel, kuna see väljus äriühingu tavapärase majandustegevuse raamest ning oli käsitatav tehinguna juhatuse liikmega.²¹⁴ MS oli osaühingu asutaja ja enamusosanik, mistõttu leidis kohus, et tal oli tehingus samaväärne majanduslik huvi ning tehingut tuli käsitada tehinguna juhatuse liikmega.²¹⁵ Teises kohtuasjas oli osaühingul kolm osanikku: 40% kuulus AT-le, 10% tema endisele abikaasale ET-le ning 50% kolmandale isikule.²¹⁶ Osaühingu ainus juhatuse liige oli AT.²¹⁷ Teise ühingu (ühing 2) ainuosanik ja juhatuse liige oli ET.²¹⁸ Kohus leidis, et ühing 2 ei olnud AT kontrolli all, kuna osalus kuulus abieluvarelepingu alusel ET lahusvara hulka, mistõttu puudus AT-l nii kontroll kui ka majanduslik huvi.²¹⁹ Ringkonnakohtud on eitanud majanduslike huvide samaväärsust ka siis, kui teine tehingupool on juhatuse liige sõber ja äripartner, ühist majanduslikku tegevust tõendati Facebook'i väljavõttega.²²⁰ Põhjuseks on, et isikud ei olnud omavahel seotud ühegi äriühingu osaluse kaudu tehingu tegemise ajal ja sidemed ei olnud kohtu arvates piisavalt tihedad, et tegemist oleks juhatuse liikmega samaväärse majandusliku huviga.²²¹

Ringkonnakohtus tõlgendas kohtuasjas nr 2-17-10474/114 huvide sarnasuse mõistet laiemalt, analüüsides teiste isikute huvide eelistamist juhatuse liikme hoolsuskohustuse rikkumise kontekstis. Kohus leidis, et juhatuse liige tegutses tagamata laenu andmisel ja kinnisvara müümisel mitte äriühingu, vaid laenusaaaja ja kinnisvara saaja huvides. Kohus pidas mõistet „lähikondne“ asjakohaseks juhatuse liikme hoolsuskohustuse analüüsimisel. Poolte äriseosed, juhatuse liikmete kattuvus ja kontrollisuhted võivad seega luua majanduslikku seotust

²¹² *Ibidem*, p-d 21 ja 38.

²¹³ TlnRnKo 2-17-10074/204 p 86, 06.05.2024.

²¹⁴ *Ibidem*, p 86.

²¹⁵ *Ibidem*, p 87.

²¹⁶ TlnRnKo 2-22-7052/39 p 46, 03.07.2024.

²¹⁷ *Ibidem*, p 46.

²¹⁸ *Ibidem*, p 46.

²¹⁹ *Ibidem*, p 47.

²²⁰ TlnRnKo 2-16-6972/313 p 10, 02.10.2020.

²²¹ *Ibidem*, p 10.

osapoolte vahel. Laenusaaaja juhatuse liige tegutses koos laenuandja juhatuse liikmega mitmes ühingu, sealhulgas kinnisvara saaja gruppi kuuluvates ühingu, ning kontrollis ka äriühingu teist osanikku. Vastastikuseid sidemeid kinnitas ka tema osalemine juhatuse liikme tagasikutsumise otsustamisel. Kohtu hinnangul kahjustas teabe varjamine äriühingu huve, kuna see võis takistada kahju hüvitamise nõuete esitamist. Seega on oluline eristada ühelt poolt teiste isikute huvide eelistamist hoolsuskohustuse kontekstis, mis on tunduvalt laiem ning teiselt poolt huvide samaväärsust juhatuse liikme esindusõiguse kontekstis. Kuigi küsimus ei ole Riigikohtu tasandil põhjalikult analüüsitud, on mitmed ringkonnakohtute otsused lähtunud järgnevalt toodud tõlgendusest, mille käsitlemine väärrib analüüsimist põhjusel, et huvide samaväärsus ei ole seaduses sõnaselgelt sätestatud. Autori arvates on ringkonnakohtute arusaam sellest mõistest põhjalikult formuleeritud Tallinna ringkonnakohtu otsuses nr 2-21-14129/13. Nimetatud otsuses on leitud, et täieliku kontrolli või samaväärse majandusliku huvi tingimus on täidetud eelkõige juhul, kui juhatuse liige on teise äriühingu vähemalt 51% osanik või aktsionär või ainus juhatuse liige. Väiksem osalus ei võimalda kohtute käsitle kohaselt mõjutada ühingu tegevust, mistõttu ei loeta huve samaväärseks. Järeldust toetavaks argumendiks oli kohtu arvates asjaolu, et seadusandja oleks sõnastanud nimetatud normi praegusest sõnastusest erinevalt. Sel põhjusel leiti ka, et ÄS § 181 lg 3 ei saa sisustada nii, et sellega on hõlmatud kõik juhatuse liikmega seotud isikud ja konkreetses asjas viis see järelduseni, et isik, kes oli tehingu tegemise ajal esimese osaühingu 37,5% osanik ja teise osaühingu juhatuse liige, ei saanud kontrollida esimese ühingu tegevust.

Olukorra hindamine sõltub ka äriühingu struktuurist. Nõukoguga äriühingutes võib kaitset pidada piisavaks, kuna ÄS § 317 mitteammendav loetelu annab nõukogule pädevuse hinnata ja heaks kiita riskantsemaid tehinguid. Autor leiab, et selline lahendus vastab nõukoguga ühingute vajadustele. Nõukoguta osaühingute puhul on kaitse seevastu tagasihoidlikum, kuna regulatsioon ei hõlma piisavalt tehinguid seotud isikutega. Kuigi BGB § 181-s sätestatud iseendaga tehingute keeld ei erine Eesti süsteemist põhimõtteliselt, välistaks selle rangem kohaldamine olukorrad, kus isik esindab tehingus mõlemat poolt ilma õiguslike tagajärgedeta. Võrreldes Ühendkuningriigi õigusega, kus keskne roll on avalikustamiskohustusel ja nõusolekut nõutakse peamiselt teatud suuremate tehingute puhul, on Eesti avatud regulatsioon paindlikum. See võimaldab vältida osanike liigset kaasamist paljudesse tehingutesse. Samas vajab juhatuse liikmega suurel määral sarnaste huvidega isiku mõiste laiendamist, et tagada piisav äriühingu huvide kaitse. Praktikas piirdub samaväärsete huvidega isiku mõiste lisaks juhatuse liikme kontrolli all olevate äriühingutele tema abikaasa täieliku kontrolli all oleva

äriühinguga, kui poolte vararežiimiks on varaühisus. Selle mõiste laiendamisel võib lähtuda näiteks finantssektori regulatsioonist. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2019 direktiivi (EL) 2019/878²²² artikkel 88 ning selle ülevõtmisel kehtestatud krediitiasutuste seaduse²²³ (KAS) § 84²²⁴ näitavad, kuidas on võimalik määratleda seotud isikute ringi. KAS § 84 lg 1 sätestab, et krediitiasutusega seotud isikuteks on nii juhid, nendega samaväärset majanduslikku huvi omavad isikud kui ka olulist osalust omavad füüsilised isikud või juriidilisest isikust aktsionäri juhtorgani liige. Kuivõrd Eesti kehtivas õiguses puudub üldkohalduv seotud isiku mõiste ja autor ei pea vajalikuks selle lisamist, on märksa olulisemad sama paragrahvi teine ja kolmas lõige, mis selgitavad samaväärset majanduslikku huvi omava isiku definitsiooni. Nendeks on lapsed, vanemad, abikaasa või registreeritud elukaaslane, nende isikute või juhatuse liikme poolt kontrollitavad äriühingud ja sellise äriühingu ema- või tütarettevõtja ning äriühing, mille juhtorgani liikmeks või olulist osalust omavaks isikuks on kas need isikud või juhatuse liige ise. Selline lähenemine võimaldab tuvastada huvide konflikti ka kaudsete seoste kaudu.

Autori arvates peaks samaväärse majandusliku huviga isiku mõiste hõlmama vähemalt KAS § 84 lg-s 1 nimetatud isikuid ja nende kontrolli all olevaid äriühinguid. Seega tuleks samaväärset majanduslikku huvi omavateks isikuteks pidada juhatuse liikme abikaasat või registreeritud elukaaslast, lapsi ja vanemaid ning nende kontrolli all olevaid äriühinguid, kuna nende isikute puhul võib eeldada ühiste majanduslike huvide olemasolu ja vastastikust lojaalsust. Üksnes kitsastel perekondlikel seostel põhinev lähenemine ei pruugi siiski olla piisav, kuna oluline majanduslik seos võib tuleneda ka muudest isiklikest või lepingulistest suhetest. Seetõttu võiksid kohtud eelkõige aktsiaseltside kontekstis käsitada samaväärse majandusliku huviga isikutena erandlikel juhtudel ka muid isikuid, kellega juhatuse liiget seob püsiv ja majanduslikult oluline seos, näiteks ühine osalus äriühingus või korduvad suuremahulised tehingud. Selline lähenemine suurendaks õigusselgust, vähendaks huvide konflikti varjamise võimalusi teiste isikute kaudu ning toetaks kehtivate huvide konflikti ennetamise lahenduste toimimist.

²²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/878, 20. mai 2019. aasta, millega muudetakse direktiivi 2013/36/EL seoses vabastatud üksuste, finantsvaldusettevõtjate, segafinantsvaldusettevõtjate, tasustamise, järelevalvemeetmete ja -volituste ning kapitali säilitamise meetmetega. – ELT L 150, lk 253–295.

²²³ Krediitiasutuste seadus – RT I, 13.02.2026, 7.

²²⁴ Krediitiasutuste seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (312 SE). – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/0a837639-7184-4ef3-bf4f-7be5dca340a7/> (29.04.2026), lk 30.

2.3. Muud organisatsioonilised mehhanismid

Kui varasemad mehhanismid keskendusid üldreeglina konkreetsetele tehingutele ja olid sageli seotud juhatuse liikme üldiste kohustuste või esindusõigusega, siis järgnevad lahendused on suunatud konflikti varajasele tuvastamisele organisatsiooni sees. Autori hinnangul on nende meetmete vajadus seotud sotsiaalsete teguritega: väiksemates ühingutes on sageli tegemist tuttavate inimestega, mis võib vähendada valmisolekut kontrollida tuttavast isikust juhatuse liikme tegevust. Sarnast lähenemist peegeldab autori seisukohalt ka aktsionäride direktiiv, mille üheks eesmärgiks on tagada, et investorid saaksid paremini kontrollida, kas otsused vastavad nende huvidele, ning vastavalt sellele kohandada oma otsuseid.²²⁵ Niinimetatud organisatsioonilised huvide konfliktide ennetamise lahendused hõlmavad näiteks sõltumatute juhatuse liikmete, audiitorite või ekspertide kaasamist.²²⁶

Huvide konflikti ennetamise klassikaline mehhanism on nõukogu, mis on Eesti ja Saksamaa aktsiaseltsides kohustuslik. Nõukogu olemasolu võib vähendada nii isiklike kui ka strateegiliste huvide konflikte,²²⁷ kuid selle olemasolu iseenesest ei taga ühingu huvide piisavat kaitset, muu hulgas juhatuse poolt edastatava teabe ebapiisavuse või valeandmete esitamise tõttu juhatuse poolt.²²⁸ Õiguskirjandusele tuginedes oleks väär järeldada, et nõukogu olemasolu kui selline kaitseb ühingu huve paremini.²²⁹ Seetõttu ei ole põhjendatud nõuda kõigis äriühingutes nõukogu moodustamist. Õiguskirjanduses on põhjendatult viidatud sellele, et ühe- ja kahetasandilise juhtimismudeli vaheliste erinevuste vähenemise näited ühetasandilises juhtimissüsteemis laia otsustusõigusega täistööajaga töötavad juhid, tegevjuhtkonda kuuluvate ja mittekuuluvate juhatuse liikmete pädevuse eristamine ning tegevjuhtkonda mittekuuluvate juhatuse liikmete pädevuse piiramine järelevalvega, tehes nende rolli kahetasandilise juhtimismudeli nõukogu liikmega üsna sarnaseks.²³⁰ Arvestades, et nõukogu institutsioon on Eesti õiguses juba olemas, tuleks kaaluda muid järelevalvemehhanisme. Üheks selliseks võimaluseks on Ühendkuningriigist pärinev sõltumatute juhtorgani liikmete määramine,²³¹

²²⁵ Goette, W. jt./Arnold, AktG § 134b Rn. 2.

²²⁶ Hopt, K. J., lk 188.

²²⁷ Taleska, A., lk 86.

²²⁸ Vt Baums, T., Scott, K. E., lk 71. Allikas leitakse, et juhatuse vastutust investorite ees Saksamaa õiguses tuleks reformida ning täpsustatakse, et praktikas põhineb vastutus tavaliselt vale või eksitava teabe edastamisel.

²²⁹ Dumitru, O. I., Vavură, N. A Short Comparative Study of Corporate Governance in European National Legal Systems. – *Technium Social Sciences Journal* 2020/10, lk 211.

²³⁰ Dotevall, R., lk 287.

²³¹ Hopt, K. J., lk 172.

kellel võib olla oluline roll juhatuse töö kvaliteedi parandamisel.²³² Eestis ja Saksamaal on nende analoogiks sõltumatud nõukogu liikmed, seega kasutatakse edaspidi üldterminina „sõltumatu juhtorgani liige“.

Sõltumatute juhtorgani liikmete määramise eesmärk on vähendada riski, et juhatuse liikmed tegutsevad äriühingu huvide asemel enda huvides, ning seeläbi vähendada aktsionäride võimalikke kulusid.²³³ Võrreldud õiguskordades tuleneb selline nõue peamiselt pehme õiguse allikatest. Sõltumatust sisustatakse tavaliselt sõltumatust välistavate asjaolude loetelu kaudu. Nendeks on õiguskirjanduses nimetatud muuhulgas ühingu või kontserni töötajaks olemist, lähedaseid sidemed ühingu juhatuse liikmete või võtmetöötajatega.²³⁴ Saksamaa DCGK punkt C.7 täpsustab, et sõltumatus tähendab igasuguste isiklike või ärisuhete puudumist juhatusega, mis võiksid tekitada olulise ja mitte ainult ajutise huvide konflikti.²³⁵ Näiteks tekib huvide konflikti see, kui juhtorgani liige või tema lähisugulane on olnud nõukogu liige kauem kui kaksteist aastat.²³⁶ Eesti HÜT sisaldab üsna pikka loetelu sõltumatuse tunnustest.²³⁷

GC põhimõtte G keelab üksikisiku või väikese grupi domineerimise, kuid sätestab üsna ebamääraselt, et juhatuse peaks koosnema sobivast kombinatsioonist tegevjuhtkonda kuuluvatest ja mittekuuluvatest juhtorgani liikmetest ilma konkreetse protsentuaalse piiranguta. Eesti HÜT²³⁸ ja Saksamaa DCGK²³⁹ ei piirdu üksnes abstraktse sõltumatuse nõudega, vaid sisaldavad ka soovitusi sõltumatute liikmete osakaalu kohta, nähes ette, et vähemalt pool vastava organi liikmetest peaks olema sõltumatud. Tegemist on peamiselt noteeritud ühingutele suunatud pehme õigusega, mille õiguslik siduvus on piiratud, kuigi teatud sektorites on sarnased nõuded muudetud siduvaks.

Ka komiteede moodustamine on Eesti õiguses peamiselt pehmele õigusele tuginev järelevalvemehhanism. Komiteede olemasolu võimaldab täiendavalt eraldada juhtimis- ja järelevalvefunktsioone, analoogselt juhatuse ja nõukogu funktsioonide eristamisega. Eesti ühinguõiguses ja HÜT-is on komiteede moodustamine üldjuhul ühingu enda vabatahtlik otsus.²⁴⁰ Kui riskantsed küsimused delegeeritakse sõltumatu koosseisuga komiteele, väheneb

²³² Davies, P jt., lk 29.

²³³ *Ibidem*, lk 29.

²³⁴ *Ibidem*, p 10.

²³⁵ German Corporate Governance Code, p C.7.

²³⁶ *Ibidem*, p C.7.

²³⁷ Hea ühingujuhtimise tava kommenteeritud väljaanne, Lisa.

²³⁸ Hea ühingujuhtimise tava kommenteeritud väljaanne, p 3.2.2. Erandina võib sõltumatuid liikmeid olla ühe võrra vähem kui sõltuvaid liikmeid olukorras, kus nõukogus on paaritu arv liikmeid.

²³⁹ German Corporate Governance Code, p C.7.

²⁴⁰ Hea ühingujuhtimise tava kommenteeritud väljaanne, p 3.1.3.

risk, et juhatuse liikmed mõjutavad neid otsuseid. Saksamaa ja Ühendkuningriigi pehme õiguse allikates on komiteede moodustamine, koosseis ja toimimine reguleeritud täpsemalt. Saksamaa DCGK näeb ette nii auditikomitee²⁴¹ kui ka üksnes aktsionäride esindajatest koosneva nomineerimiskomitee loomise²⁴². DCGK rõhutab nii kohustuslike kui vabatahtlike komiteede puhul nende esimeeste sõltumatust äriühingust ja selle juhatusest, mis tugevdab järelevalve erapooletust.²⁴³ Ühendkuningriigi GC põhimõtte 14 näeb ette nomineerimis-, auditi- ja töötasukomitee loomise.²⁴⁴ Auditikomitee ja tasustamiskomitee koosnevad tegevjuhtkonda mittekuuluvatest liikmetest ning nomineerimiskomitees peavad nad moodustama enamuse.²⁴⁵

Investeeringisühingud ja krediitiasutused peavad huvide konfliktide ennetamiseks moodustama kohustuslikus korras erinevaid komiteesid. Investeeringisühingud peavad VPTS alusel teatud tingimustel moodustama riski- ja töötasukomitee²⁴⁶ ning reguleeritud turu korraldajatel võib tekkida ka nomineerimiskomitee moodustamise kohustus.²⁴⁷ Krediitiasutuste puhul näeb KAS ette mitmete komiteede kohustusliku moodustamise, nendeks on töötasu-, krediidi-, auditi-, riski- ja nomineerimiskomiteed.²⁴⁸ Ka Saksamaa krediitiasutused peavad moodustama riski-, revisjoni-, töötasu- ja nomineerimiskomiteesid.²⁴⁹ Ühendkuningriigi krediitiasutused peavad moodustama muuhulgas auditi-, riski-, nomineerimis-, ja töötasukomiteed.²⁵⁰ Komiteede peamine ülesanne on järelevalve teostamine ning ettepanekute tegemine ühingusiseste reeglite parandamiseks. Võrreldud õiguskordades käsitatakse komiteesid eelkõige finantssektoris oleva huvide konfliktide ennetamise mehhanismina. Saksamaal on komiteede moodustamise kohustus ulatuslikum kui Eestis või Ühendkuningriigis, hõlmates teatud juhtudel ka finantssektoriga mitteseotud äriühinguid.

²⁴¹ German Corporate Governance Code, printsiip 14 ja p D.2.

²⁴² *Ibidem*, D.4

²⁴³ *Ibidem*, C.10

²⁴⁴ UK Corporate Governance Code 2024, põhimõtte 14.

²⁴⁵ UK Corporate Governance Code 2024, p-d 17, 24 ja 32.

²⁴⁶ VPTS § 83³ ja § 79⁴.

²⁴⁷ VPTS § 124⁵.

²⁴⁸ Vt KAS §§-d 57⁴, 58 ja § 62.

²⁴⁹ Kreditwesengesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 9. September 1998 (BGBl. I S. 2776), das zuletzt durch Artikel 7 des Gesetzes vom 9. April 2026 (BGBl. 2026 I Nr. 97) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/kredwgf/> (29.04.2026), § 25d.

²⁵⁰ Vt nt Bank of England. Supervisory Statement SS28/15. Strengthening individual accountability in banking. – <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/prudential-regulation/supervisory-statement/2021/ss2815-june-2021.pdf> (29.04.2026), lk 2.

Teatud kriteeriumide täitmisel tuleb moodustada näiteks finants-²⁵¹, töö-²⁵², tööohutuse-²⁵³ ja auditikomiteed²⁵⁴. See peegeldab Saksamaa laiemat arusaama äriühingu huvidest, mis ei piirdu üksnes aktsionäridega. Kokkuvõttes võivad nii komiteed kui ka sõltumatud juhtorgani liikmed tugevdada järelevalvet, kuid nende kohustuslikuks muutmisel tuleb arvestada täiendavate kulude ja halduskoormusega. Väiksemate ühingute puhul võib selline lahendus osutuda ebaproportsionaalseks.

Finantsturul kehtivaid nõudeid on analüüsinud oma töös K. J. Hopt. Tema märgib, et finantsturul ja pangandusõiguses on huvide konfliktide ennetamisega seotud organisatsioonilised kohustused hästi välja kujunenud ning et äriühinguõiguses tuleks rakendada sarnaseid, kuid vähem ulatuslikke mehhanisme.²⁵⁵ Autor nõustub sellega, et sõltumatu juhtorgani liikme olemasolu või komiteede moodustamise kohustuslikkus näiteks kõigis Eesti aktsiaseltsides oleks ebaproportsionaalne meede äriühingu huvide kaitsmiseks. Seega tuleks nimetatud mehhanismi pidada kasulikuks, kuid pigem vabatahtlikuks ja niigi pehme õigusega piisavalt reguleerituks.

Märksa väiksemad kulud kaasnevad aga ühingusiseste huvide konflikti reguleerivate sise-eeskirjade kehtestamisega. Õiguskirjanduses on selgitatud, et täiendavate sisekontrolli meetmete kujundamine toimubki praktikas sageli sise-eeskirjade kaudu.²⁵⁶ Nii Ühendkuningriigi, Eesti kui ka Saksamaa äriühinguõiguses puudub üldine kohustus kehtestada huvide konfliktide ennetamist reguleerivad sise-eeskirjad või luua eraldiseisev kontrollisüsteem. Erandiks on Saksamaa börsiaktsiaseltsid, mille puhul näeb AktG § 91 lg 3 ette kohustuse luua sobiv ja tõhus riskijuhtimise ja sisekontrollisüsteem. Eesti VPTS § 83 sisaldab sisekontrolli süsteemi loomise kohustust investeerimisühingute puhul. Õiguskirjanduse kohaselt oli Saksamaa normi vastuvõtmise ajendiks Wirecardi

²⁵¹ Betriebsverfassungsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 25. September 2001 (BGBl. I S. 2518), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 19. Juli 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 248) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/betrvg/> (29.04.2026), § 106 lg 1 ja § 107 lg 1. Kohaldub äriühingutele, milles on tavaliselt üle 100 töötaja ning komiteesse kuulub 3 kuni 7 töötajat.

²⁵² Betriebsverfassungsgesetz § 27: moodustatakse kui Betriebsrat-il on vähemalt 9 liiget ehk §-st 9 tulenevalt kohaldub see siis, kui ühingu on üle 201 töötaja.

²⁵³ Gesetz über Betriebsärzte, Sicherheitsingenieure und andere Fachkräfte für Arbeitssicherheit vom 12. Dezember 1973 (BGBl. I S. 1885), das zuletzt durch Artikel 3 Absatz 5 des Gesetzes vom 20. April 2013 (BGBl. I S. 868) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/asig/> (29.04.2026), § 11: kui äriühingus on vähemalt 20 töötajat.

²⁵⁴ AktG § 107 lg 3: määramine on kohustuslik, kui tegemist on avaliku huvi äriühinguga.

²⁵⁵ Hopt, K. J., lk 188.

²⁵⁶ Dumitru, O. I., Vavură, N., A Short Comparative Study of Corporate Governance in European National Legal Systems, lk 215.

finantsskandaal.²⁵⁷ Äriühingu kontodelt puudus ligikaudu 2 miljardit eurot ja ühing tunnistas hiljem raha puudumist, mis viis ühingu maksejõuetusmenetluseni.²⁵⁸ Sätte eesmärk oli koosmõjus teiste meetmetega taastada usaldus Saksamaa finantsturu vastu.²⁵⁹ AktG kommentaaride kohaselt hõlmab sisekontrollisüsteem põhimõtteid, protseduure ja meetmeid äritegevuse tulemuslikkuse ja efektiivsuse ning kohaldatavate õigusaktide järgimise tagamiseks.²⁶⁰ Riskijuhtimissüsteem omakorda hõlmab meetmeid riskide tuvastamiseks, hindamiseks ja kontrollimiseks, samuti riskidest teavitamiseks ja süsteemi pidevaks jälgimiseks.²⁶¹ Sobivusena mõistetakse peamiselt süsteemi võimet täita vajalikku oma eesmärki, arvestades äriühingu tegevuse laadi, suurust ja keerukust.²⁶² Tõhusus tähendab, et riskid on tuvastatud, juhitud ja maandatud ehk süsteem peab toimima ka praktikas, mis eeldab eelkõige selle regulaarset kontrolli.²⁶³ Autori hinnangul võimaldab tervikliku süsteemi loomine piisavalt kaitsta äriühingu huve tänu huvide konflikti riskide õigeaegsele tuvastamisele. See eristabki organisatsioonilist ennetust pelgalt esindusõiguse piiramisest või huvide avalikustamisest. Seetõttu peaks huvide konflikti regulatsioon eeldama ka sise-eeskirjade või kontrollimehhanismide olemasolu vähemalt börsiaksiaseltside puhul.

Sisekontrolli süsteemi loomise kohustus tuleneb ka eelnevalt käsitletud KAS-ist ja VPTS-ist. VPTS § 83 kohane sisekontrollisüsteem hõlmab muu hulgas vastavuskontrolli funktsiooni, samas kui KAS §-d 58¹ ja 59 näevad ette riskikontrolli ja siseauditi funktsioonid, mille eesmärk on tagada riskide tuvastamine, juhtimine ja sõltumatu kontroll. Nende funktsioonide organisatsiooniline eraldatus otsustusprotsessidest vähendab huvide konflikti ohtu. Lisaks kohustab KAS § 63 kehtestama sise-eeskirjad, mis reguleerivad muu hulgas juhtide ja töötajate isiklike majanduslike huvide vaheliste konfliktide vältimist ja tasustamisega seotud huvide konfliktide maandamist. See näitab, et finantssektoris ei tugine huvide konfliktide ennetamine üksnes üldistele lojaalsus- ja hoolsuskohustustele, vaid konkreetsetele organisatsioonilistele mehhanismidele. Sarnane ennetav loogika ilmneb ka pehmes õiguses. HÜT nõuab sise-eeskirjade kehtestamist ning riskijuhtimise ja sisekontrolli süsteemide loomist,²⁶⁴ samas kui Ühendkuningriigi GC kohustab juhatust hindama ja jälgima riskie ning nende tuvastamist,

²⁵⁷ Goette, W. jt./Spindler, AktG § 91 Rn. 105.

²⁵⁸ BBC News. Wirecard: Scandal-hit firm files for insolvency.– <https://www.bbc.com/news/business-53176003> (29.04.2026).

²⁵⁹ Goette, W. jt./Spindler, AktG § 91 Rn. 105.

²⁶⁰ Goette, W. jt./Spindler, AktG § 91 Rn. 110.

²⁶¹ *Ibidem*, AktG § 91 Rn. 112.

²⁶² *Ibidem*, AktG § 91 Rn. 114.

²⁶³ *Ibidem*, Rn. 115.

²⁶⁴ Hea ühingujuhtimise tava kommenteeritud väljaanne, p 2.3.1.

juhtimist ja maandamist juhtimist ning hindama sisekontrolli tõhusust.²⁶⁵ Võrdlev analüüs näitab, et Eestis puudub väljaspool finantssektorit ja pehmet õigust üldine kohustus luua riskijuhtimis- ja sisekontrollisüsteem. Selge ennetava raamistiku puudumine võib nõrgendada investorikaitset. Seetõttu peab autor põhjendatuks kaaluda vähemalt börsiaktiaseltside puhul Saksamaa õigusele sarnase lähenemise ülevõtmist. Selline lahendus ei looks üksnes täiendavat halduskoormust, vaid aitaks tugevdada finantsturu usaldusväärsust ja vähendada ulatuslike rikkumiste riski.

Euroopa Liidu tasandil on huvide konfliktide ennetamine reguleeritud eelkõige finantssektoris. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/65/EL²⁶⁶ artikli 23 lg 1 kohustab investeerimisühingud vastu võtta asjakohased meetmed äriühingu ja selle klientide vaheliste huvide konfliktide tuvastamiseks, vältimiseks või lahendamiseks. Tegemist on siiski üksnes investeerimisühingutele kohalduva kohustusega, mis on riigisiselt üle võetud VPTS-i.²⁶⁷ VPTS § 82⁴ lg 1 kohaselt peavad kehtestatud meetmed võimaldama tuvastada, maandada või vältida ühingusiseseid huvide konflikte, samuti investeerimisühinguga kontrollsuhtes oleva isiku huvide konflikte, investeerimisühingu ja kliendi vahelisi ning klientide omavahelisi huvide konflikte, ning piirata nende kahjulikku mõju klientide huvidele. Sama paragrahvi lõike 4 kohaselt peab investeerimisühing enne teenuse osutamist teavitama klienti huvide konflikti üldisest laadist või allikast ning riskide maandamiseks rakendatud meetmetest juhul, kui need meetmed ei taga kliendi huvide kahjustamise ohu vältimist. Seega lähtub nii Euroopa Liidu kui ka Eesti õigus selles osas lähenemisest, et huvide konfliktide ennetamine on eelkõige finantssektorile omane spetsiifiline risk, mitte üldine äriühinguõiguslik probleem. Huvide konfliktide maandamise meetmete kehtestamata või rakendamata jätmise eest on ette nähtud märkimisväärsed rahatrahvid VPTS §-s 237³⁷.

Organisatsioonilised sisekontrolli mehhanismid on suunatud huvide konfliktide varajasele tuvastamisele, kuid nende siduvus ja praktiline mõju on erinev. Sõltumatute juhtorgani liikmete ja komiteede regulatsioon tugineb valdavalt pehmele õigusele ning nende kohustuslikuks muutmine võib kaasnevate kulude tõttu olla ebaproportsionaalne. Seevastu riskijuhtimise ja sisekontrollisüsteemid kujutavad endast head, kuid alarakendatud ennetusmehhanismi.

²⁶⁵ UK Corporate Governance Code 2024, p 28.

²⁶⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/65/EL, 15. mai 2014. aasta, finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL (uuesti sõnastatud). – ELT L 173, lk 349–496.

²⁶⁷ Seletuskiri väärtipaberituruseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/84d3337f-5109-4058-9615-9866d5694d60/>, lk 17.

Seetõttu võiks kaaluda vähemalt börsiaktiaseltside puhul kohustust luua proportsionaalne ja toimiv riskijuhtimis- ja sisekontrollisüsteem analoogselt Saksamaa õigusega. Sise-eeskirjad võivad olla kasulikud ka väiksemates äriühingutes, kuigi nende kohustuslik kehtestamine ei ole tingimata vajalik.

Kokkuvõte

Käesoleva magistritöö eesmärk oli analüüsida, kuidas Eesti, Saksamaa ja Ühendkuningriigi õiguses käsitletakse juhatuse liikmete huvide konflikte ning hinnata Eesti regulatsiooni piisavust. Töö keskendus kolmele põhiküsimusele: millised on huvide konflikti kriteeriumid, kuidas on määratletud juhatuse liikmega seotud isikute ring ning millised huvide konfliktide ennetamise mehhanismid võiksid olla Eesti õiguse jaoks sobivad.

Magistritöös jõuti järeldusele, et huvide konflikti mõiste on eri õigussüsteemides üsna sarnaselt määratletud. Üldiselt lähtutakse põhimõttest, et huvide konflikt esineb olukorras, kus juhatuse liikme tegevuse ajendiks ei ole äriühingu huvid. Kuigi huvide konflikti tuvastamine ei eelda varalise kahju tekkimist, on Eesti kohtupraktikas vähemalt lojaalsuskohustuse rikkumise analüüsimisel peetud kahju olemasolu kohustuslikuks. Selle nõude leevendamise praktiline mõju oleks aga autori arvates tõenäoliselt piiratud praktilise väärtusega, kuivõrd rahaliselt mõõdetava nõude puudumine vähendab äriühingu motivatsiooni oma õigusi kaitsta. Tulenevalt huvide konflikti laiusest hõlmab see igas võrreldud õigussüsteemis ka olukordi, kus juhatuse liige kasutab äriühingule kuuluvat ärivõimalust. Saksamaa ja Ühendkuningriigi õiguses lähtutakse sellise tegevuse lubatavuse hindamisel muu hulgas sellest, kas äriühingul oli võimalus selle kasutamist kaaluda. Eesti kehtivas kohtupraktikas ei ole piisavalt selge, millal tuleb ärivõimalus lugeda äriühingule kuuluvaks ning millal on selle kasutamine juhatuse liikme poolt lubamatu. Sellest tulenevalt tegi autor ettepaneku kujundada kohtupraktikas selgemad kriteeriumid ärivõimaluste ärakasutamise lubatavuse hindamiseks, arvestades eelkõige seda, kui kaugelt oli äriühing võimaluse realiseerimisega jõudnud.

Äriühingu huvi sisustamisel ilmneseid võrreldavate õigussüsteemide vahel teatud erinevused. Eestis seostatakse äriühingu huvi eelkõige osanike või aktsionäride huvidega, samas kui Ühendkuningriigis ja eriti Saksamaa õiguses hõlmab see vähemalt teoreetilisel tasandil ka teisi huvigruppe, eelkõige töötajaid. Need erinevused ei too siiski üldjuhul kaasa sisulisi erinevusi huvide konflikti õiguslikus käsitluses ega selle ennetamise mehhanismides. Kõige selgem praktiline erisus avaldub vaid töötajate kaasamises Saksamaa aktsiaseltside nõukogusse. Seetõttu on praktikas õige rääkida sellest, et võrreldus riikide huvide konflikti käsitlus enamasti äriühingu osanike ja aktsionäride majanduslike huvidega vastuolus olev käitumine. Olulisem erinevus seisneb aga huvide konflikti ennetamise mehhanismide ülesehituses. Ühendkuningriigi õiguses puudub ainsana üldine iseendaga tehingute tegemise tühisust

sätestav norm. Huvide konflikti vältimine on kujundatud iseseisva ja laiaulatusliku kohustusena, mis hõlmab nii tegelikke kui ka potentsiaalseid ja kaudseid huve. Seevastu Eesti ja Saksamaa õiguses on huvide konflikti vältimine eeskätt lojaalsuskohustuse osa, mis väljendub konkreetsetes üksikutes piirangutes, eelkõige iseendaga tehtud tehingute kehtetuses.

Seotud isikute regulatsiooni käsitlemisel ilmnes, et Eestis puudub seaduses üldine seotud isiku definitsioon ning regulatsioon põhineb valdkondlikel normidel ja pehmel õigusel. Ühendkuningriigi õigus erineb sellest oluliselt, kuna seotud isiku mõiste on seaduses selgelt ja üksikasjalikult määratletud ning hõlmab nii tema pereliikmeid kui ka äripartnereid. Lisaks on reguleeritud ka varidirektori mõiste, mille kaudu laienevad juhatuse liikme kohustused äriühingu juhtimisega faktiliselt tegelevatele isikutele. Eestis ja Saksamaal kohaldub seotud isikute regulatsioon eelkõige börsiaktiaseltsidele. Võrdlev analüüs näitab, et kuigi Ühendkuningriigi õiguses sisalduv seotud isikute mõiste tagab äriühingute huvide kaitsmise, nähes ette teatud tehingute tegemiseks heakskiidu saamise, ei ole selle otsene ülevõtmine Eesti õiguses põhjendatud. Eesti ja Saksamaa paindlik lähenemine võimaldab arvestada erinevate äriühingute eripäradega. Seotud isikutega tehtavate tehingutes kätkeva ohu reguleerimine vajab teisi mehhanisme ning sobilikuks on autori seisukohalt ka küsimuse ühingusisene reguleerimine.

Magistritöös analüüsiti ka juhatuse liikmete hoolsus- ja lojaalsuskohustust huvide konfliktide kontekstis. Selgus, et hoolsuskohustus on võrreldud riikide õiguses suuresti ühtlustatud ning keskendub informeeritud ja majanduslikult põhjendatud otsustele. Huvide konflikt kuulub aga olemuslikult lojaalsuskohustuse kohaldamisalasse. Võrdlev analüüs näitas, et Ühendkuningriigi õiguses on huvide konfliktide regulatsioon süsteemsem ning põhineb üldistel fidutsiaarkohustustel. Eesti ja Saksamaa õiguses on regulatsioon seotud üksikute esindusõiguse piirangute ja keelunormidega. Seetõttu tuleks lojaalsuskohustuse analüüsimisel pöörata Eesti kohtupraktikas senisest enam tähelepanu otsustusprotsessi läbipaistvusele ja dokumenteeritusele ning eriti alternatiivide kaalumisele. Eesti õigust tuleks aga täiendada pigem ennetusmehhanismidega, mitte luua uusi üldkohustusi.

Kolmanda uurimisküsimuse kontekstis näitab analüüs, et Ühendkuningriigi õiguses on suur rõhk huvide avalikustamise kohustuse mehhanismil. See suurendab regulatsiooni ennetavat mõju, võimaldades tuvastada ka varjatud huvisid. Sellise üldise kohustuse ülevõtmine ei ole aga autori arvates põhjendatud. Sarnase kohustuse olemasolu Eestis suurendaks kohtuliku hinnangu rolli ulatust, suurendaks nii kohtute kui ka äriühingute halduskoormust ja vajaks

praeguse esindusõiguse piirangutel ja kõrgemalseisva organi heakskiidul põhineva süsteemi ulatuslikku reformimist. Eesti õiguse täiendamisel tuleks autori arvates eelistada proportsionaalseid lahendusi, milleks on eelkõige kehtivate normide ja praktika muutmine. Töös leidi, et avalikustamine võimaldaks kõrvaldada Eesti kehtivas õiguses olemasolevat probleemi, milleks on see, et osanikud või nõukogu ei pruugi olla teadlikud äriühingu ärivõimaluste ärakasutamiseks, kuid selleks saab rakendada teisi, vähem koormavaid nõudeid.

Magistritöös analüüsiti, millist rolli täidab huvide konflikti olukorras äriühingu osanike, aktsionäride või muu pädeva organi nõusolek ning kuidas see suhestub juhatuse liikme esindusõigusega. Eesti õiguses sõltub nõusoleku saamise vajadus juhatuse liikme poolt nii nõukogu olemasolust kui ka äriühingu vormist. Saksamaa õiguses on keskne väga laialt kohaldatav § 181 BGB, mis keelab esindajal teha tehinguid iseendaga või esindada samaaegselt mõlemat poolt. Üldistatult saab öelda, et Ühendkuningriigi juhatuse liige peab taotlema heakskiitu kas ärivõimaluse ärakasutamiseks või olulise tehingu tegemiseks. Ka Eestis on nõusoleku saamise mehhanism suunatud just oluliseks peetud tehingutele. Nõusoleku saamise kohustust välistab igapäevane majandustegevus koos turuhinnaga. Igapäevase majandustegevuse ja turuhinna mõistete analüüs näitas, et ÄS § 181 lg 3 ja § 307 lg 3 kohaldamisel ei pruugi üksnes turuhinnale keskendumine tagada piisavat sisulist kontrolli. Tehing võib vastata hinnalt turuväärtusele, kuid olla äriühingule ebasoodne muude tingimuste tõttu, näiteks tagatiste puudumise, ebatavalise tähtaja või intressimäära tõttu. Seetõttu soovitab autor asendada turuhinna kriteeriumi turutingimuste kriteeriumiga või vaadelda tehingu olulisi tingimusi tehingu igapäevasuse analüüsimisel. Eesti kohtupraktikas kasutatav „samaväärse majandusliku huvi“ mõiste on autori seisukohalt sisustatud liiga kitsalt, mistõttu teeb autor ettepaneku sisustada „samaväärse majandusliku huvi“ mõistet laiemalt, võttes eeskujuks KAS § 84 lg-s 1 sätestatud seotud isikute ringi. Lisaks võiks kohtupraktikas eelkõige aktsiaseltside kontekstis käsitada samaväärse majandusliku huviga isikutena erandlikel juhtudel ka muid isikuid, kellega juhatuse liiget seob püsiv ja majanduslikult oluline seos. Need muudatused võimaldavad hinnata tehingut tervikuna ega eelda kehtiva süsteemi olulist ümberkujundamist.

Ühingusiseste ennetusmehhanismide analüüsist järeldus, et nõukogu olemasolu ei taga iseenesest huvide konfliktide ennetamist. Sõltumatud juhtorgani liikmed ja komiteed võivad parandada järelevalvet, kuid nende kohustuslik kehtestamine kõigile äriühingutele ei oleks proportsionaalne. Eesti õiguses võiks kaaluda Saksamaa eeskujul vähemalt börsiaktiaseltside puhul kohustust luua proportsionaalne riskijuhtimis- ning sisekontrollisüsteem. Väiksemate

ühingute puhul on sobivam lahendus sise-eeskirjade kasutamine, mille kaudu saab huvide konfliktide käsitlemise reegleid paindlikult konkretiseerida.

Kokkuvõttes näitab töö, et Eesti õiguse peamised probleemid seisnevad samaväärse majandusliku huviga isiku mõiste liiga kitsas sisustamises, tehingu tingimuste turupraktikale vastavuse ebapiisavas arvestamises ning riskijuhtimis- ja sisekontrollisüsteemi loomise kohustuse puudumises suuremate äriühingute puhul. Nende puuduste kõrvaldamine aitaks leida parema tasakaalu äriühingu huvide kaitse ja majandusliku paindlikkuse vahel. Autor ei pea põhjendatuks ulatusliku reformi läbiviimist ega Ühendkuningriigi õigusele omase huvide avalikustamise süsteemi ülevõtmist. Huvide konfliktide ennetamiseks tuleks selgemalt eristada turuhinda ja turutingimusi ning tunnustada kohtupraktikas viimase olulisust. Lisaks tuleks laiendada samaväärse majandusliku huvi mõistet ning tugevdada riskipõhiseid ennetusmehhanisme eelkõige suuremates ja avaliku huviga äriühingutes.

Conflict of Interest of a Management Board Member: Legal Framework and Preventive and Control Mechanisms. Abstract

This master's thesis examines conflicts of interest of management board members and the legal mechanisms used to prevent and control such conflicts in Estonian, German and United Kingdom company law. Conflicts of interest in corporate governance have a direct impact on investor protection and the functioning of the economy more broadly, as companies play a central role in economic growth, job creation and overall market stability. The thesis focuses on private and public limited companies, as these are the most relevant and comparable corporate forms in the analysed jurisdictions. For terminological consistency, members of the United Kingdom's unitary board are referred to as management board members throughout the thesis.

The aim of the thesis is to assess whether Estonian law provides sufficient legal certainty and adequate protection of company interests in situations where a management board member's personal interests may conflict with those of the company. The analysis is based on the premise that the current Estonian framework may not be fully effective in preventing situations where transactions are formally permissible, such as those conducted in the ordinary course of business or at market price, but are substantively detrimental to the company's interests or involve related parties. The thesis addresses three main research questions: first, how the concept and criteria of conflict of interest are understood in the compared jurisdictions; second, how the circle of persons connected with a management board member is determined; and third, whether Estonian law should be supplemented and whether preventive mechanisms used in German or United Kingdom law are suitable for strengthening the protection of company interests.

The thesis employs comparative and doctrinal legal methods. German law was selected due to its historical and structural influence on Estonian company law, while United Kingdom law was chosen because of its well-developed fiduciary framework and emphasis on disclosure and ex ante control mechanisms. The analysis is based on legislation, case law and academic literature, supplemented where necessary by soft law instruments and sector-specific regulation.

The thesis concludes that the general concept of conflict of interest is broadly similar across the analysed jurisdictions. In all systems, a conflict arises where a management board member's personal interests may interfere with the proper performance of duties owed to the company. Company interests are largely understood as the interests of shareholders in both Estonia and the United Kingdom, whereas German law formally adopts a broader stakeholder-oriented approach, including employee representation on the supervisory board. However, the thesis finds that these conceptual differences do not lead to significant practical divergences in the assessment of conflicts of interest.

More substantial differences emerge in the legal techniques used to address such conflicts. United Kingdom law relies on a comprehensive system of fiduciary duties, including duties to avoid conflicts of interest and to disclose relevant interests, supported by flexible authorisation mechanisms. German law approaches the issue primarily through structural and prohibition-based rules, in particular the general prohibition of self-dealing under § 181 of the German Civil Code. Estonian law, by contrast, is characterised by a fragmented system of specific rules concerning representation authority, approval requirements and the validity of transactions, which depend on the type of company, the existence of a supervisory board and the nature of the transaction.

The thesis identifies the main weakness of Estonian law not in the absence of a general fiduciary concept, but in the limited clarity and coherence of its preventive mechanisms. In particular, the concepts of “ordinary course of business”, “market price” and “equivalent economic interest” remain insufficiently defined. Estonian case law has extended restrictions applicable to transactions with management board members to persons having an equivalent or substantially similar economic interest. However, the scope of this category remains relatively narrow and has been recognised in practice primarily in relation to spouses. The lack of clear criteria makes it difficult to identify in advance which relationships fall within this category, especially in cases involving indirect, informal or economically interdependent relationships. As a result, the current approach risks leaving certain transactions involving concealed or mediated conflicts of interest, such as those conducted through intermediaries or formally unrelated parties, outside the scope of effective control.

The thesis further finds that the Estonian reliance on market price as a criterion for determining the permissibility of transactions may be insufficient, as it does not account for other essential terms such. A transaction may comply with market price while still being detrimental to the

company due to unfavourable conditions. This highlights the need to move from a narrow focus on price towards a broader assessment of market terms and economic substance. The thesis argues that Estonian law should not simply adopt the United Kingdom model of broad and general disclosure duties, as this would require a fundamental restructuring of the current legal framework and could impose disproportionate administrative and compliance burdens, particularly on smaller companies. Instead, the thesis proposes targeted improvements. These include clarifying the distinction between market price and market terms, developing more precise criteria for identifying persons with an equivalent economic interest, and drawing on existing definitions of related persons in sector-specific legislation and international accounting standards as interpretative guidance.

In addition, the thesis analyses organisational mechanisms aimed at preventing conflicts of interest, such as supervisory boards, independent board members and board committees. While these mechanisms may enhance oversight and decision-making quality, the thesis concludes that their mandatory introduction for all companies would not be proportionate. However, in larger companies, the introduction of more robust risk management and internal control systems may be justified. For smaller companies, flexible internal rules and governance practices remain more appropriate. Overall, the thesis concludes that the effectiveness of Estonian conflict of interest regulation can be improved through targeted clarification and refinement rather than comprehensive reform. Strengthening the interpretation of existing concepts, broadening the understanding of economic alignment and enhancing risk-based preventive mechanisms would improve investor protection and corporate governance while preserving legal certainty and business flexibility.

Kasutatud allikad

Kirjandus

1. Bank of England. Supervisory Statement SS28/15. Strengthening individual accountability in banking. – <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/prudential-regulation/supervisory-statement/2021/ss2815-june-2021.pdf> (29.04.2026).
2. Baums, T., Scott, K. E. Taking Shareholder Protection Seriously? Corporate Governance in the United States and Germany. – The American Journal of Comparative Law 2005/53, No 1.
3. BBC News. Wirecard: Scandal-hit firm files for insolvency. – <https://www.bbc.com/news/business-53176003> (29.04.2026).
4. Buckley, L. The foundations of governance: implications of entity theory for directors' duties and corporate sustainability. – Journal of Management and Governance 2022/26. – <https://doi.org/10.1007/s10997-021-09580-y> (29.04.2026).
5. Bundestag. Entwurf eines Gesetzes zur Umsetzung der zweiten Aktionärsrechterichtlinie (ARUG II). – <https://dserver.bundestag.de/btd/19/097/1909739.pdf> (29.04.2026).
6. Chalaczkiwicz-Ladna, K. Examples of Long-Term and Short-Term Decision-Making in the UK, Delaware and Germany - Gap-Filling Exercise in the Context of the Shareholder v. Stakeholder Debate and Share Ownership Structure of the Company. – European Business Law Review 2018/29, No 2.
7. Chiu, I. H. Y. Operationalising a stakeholder conception in company law. – Law and Financial Markets Review 2016/10, No 4. – <https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1080/17521440.2017.1309161> (29.04.2026).
8. Companies Act 2006 explanatory notes. – <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/notes/contents> (29.04.2026).
9. Courtney, T. B. The Company Director's Duty to Avoid Conflicts: From Inner Core to Outer Limits. – Irish Jurist, 2019/62.
10. Davies, P jt (toim.). Corporate Boards in Law and Practice: A Comparative Analysis in Europe. Oxford: Oxford University Press 2013. – <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198705154.003.0011> (29.04.2026).

11. Dotevall, R. Is a Common Structure of Company Directors' Duties Evolving in EU? – European Business Law Review 2016/27 , No 2.
12. Dumitru, O. I., Vavură, N. A Short Comparative Study of Corporate Governance in European National Legal Systems. – Technium Social Sciences Journal 2020/10.
13. Engert, A., Florstedt, T. Which Related Party Transactions Should Be Subject to Ex Ante Review? Evidence from Germany. – Journal of Corporate Law Studies 2020/20, No 2.
14. Esteban De La Rosa, G., Shopovski, J. Directors' Conflicts of Interest: Different European Legal Perspectives. – Beijing Law Review 2013/4.
15. Finantsinspektsioon, Tallinna Börs, Director. Hea ühingujuhtimise tava kommenteeritud väljaanne. – https://www.fi.ee/sites/default/files/2019-02/106hea_tava_komment.pdf (29.04.2026).
16. Freeman, R. E., Wicks A. C., Parmar, B. Stakeholder Theory and “The Corporate Objective Revisited”. – Organization Science 2004/15, No 3. – <https://doi.org/10.1287/orsc.1040.0066> (29.04.2026).
17. Friedman, M. The Social Responsibility of Business Is to Increase Its Profits. – The New York Times Magazine 1970. – <https://yieldpro.com/pdf/infographics/2024/0910/friedman.pdf> (29.04.2026).
18. Regierungskommission. German Corporate Governance Code, as amended on 28 April 2022, convenience translation. – https://www.ecgi.global/sites/default/files/codes/documents/220627_german_corporate_governance_code_2022.pdf (29.04.2026).
19. Hau, W., Poseck, R. (Hrsg). Beck'scher Online-Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. 77. Edition. München: C.H. Beck 2026.
20. Gerner-Beuerle, C., Schillig, M. A. Comparative Company Law. – Oxford: Oxford University Press 2019. – <https://doi.org/10.1093/oso/9780199572205.001.0001> (29.04.2026).
21. Giofré, M. Investor protection rights and foreign investment. – Journal of Comparative Economics 2013/41, No 2.
22. Goette, H., Habersack, M., Kalss, C. (Hrsg). Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: GmbHG. 5. Auflage. München: C. H. Beck 2025.
23. Goette, W., Habersack, M., Kalss, S. (Hrsg). Münchener Kommentar zum Aktiengesetz, 6. Auflage. München: C.H. Beck 2023.

24. Gompers, P., Ishii, J., Metrick, A. Corporate governance and equity prices. – The Quarterly Journal of Economics 2003/118, No 1.
25. Grigoleit, H. C. jt. (Hrsg). Aktiengesetz. Kommentar. 3. Auflage. München: C.H. Beck 2025.
26. Gözlügöl, A. A. Related Party Transactions by Directors/Managers in Public Companies: A Data-Supported Analysis. – Journal of Corporate Law Studies 2021/21, No 2.
27. Hannigan, B. Reconfiguring the No Conflict Rule - Judicial Strictures, a Statutory Restatement and the Opportunistic Director. – Singapore Academy of Law Journal 2011/23.
28. Hopt, K. J. Conflict of Interest, Secrecy and Insider Information of Directors - A Comparative Analysis. – European Company and Financial Law Review 2013/10, No 2.
29. Keay, A. Having regard for stakeholders in practising enlightened shareholder value. – Oxford University Commonwealth Law Journal, 2019/19, No 1.
30. Koch, R. (Hrsg). Beck'sches Handbuch der AG. 3. Auflage. München: C. H. Beck 2018.
31. Krediidiasutuste seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (312 SE). – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/0a837639-7184-4ef3-bf4f-7be5dca340a7/> (29.04.2026).
32. Lan, L. L., Wan, W. ESG and director's duties: defining and advancing the interests of the company. – Journal Of Corporate Law Studies 2023/23, No 2.
33. La Porta, R. jt. Investor protection and corporate governance. – Journal of Financial Economics 2000/58. – https://www.researchgate.net/publication/222557224_Investor_Protection_and_Corporate_Governance (29.04.2026).
34. Maume, P. Conflict of interest and disclosure under company law: a continental-European perspective on legal origins. – Journal of Corporate Law Studies. 2016/16, No 1.
35. Paas, M. Aktsionäride ülimuslikkuse kontseptsiooni rakendamise ulatus Eesti õiguses. Magistritöö. Juhendaja dr. iur. Andres Vutt. Tartu: Tartu Ülikool 2014. – <http://hdl.handle.net/10062/68138> (28.04.2026).
36. Peter, H. jt. The International Handbook of Social Enterprise Law. Benefit Corporations and Other Purpose-Driven Companies. Cham: Springer 2022.

37. Saare, K. Kapitaliühingu juhatuse liikme esindusõigus. Seadusjärgsed piirangud sisesuhetes. – Juridica 2020/9.
38. Scafeș, R. 2020. Conflict of Interest Inside a Company - a Vision of Comparative Law within a Democratic Society. – Revista de Științe Politice. Revue des Sciences Politiques 2020/65.
39. Säcker, F. J. jt. (Hrsg). Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1 (§§ 1–240a). 10. Auflage. München: C. H. Beck 2025.
40. Taleska, A. Activist Hedge Funds and Board Representation: A Comparative Analysis of the European and American Fiduciary Duties in the Context of Activist-Nominated Directors. – European Company Law Journal 2021/18, No 3.
41. The Financial Reporting Council Limited. UK Corporate Governance Code 2024. – <https://www.frc.org.uk/docs/6709/html/> (29.04.2026).
42. Varul, P. (koost). Võlaõigusseadus III. Komm. vlj. Tartu: Juura 2021.
43. Willen, M. Die Business Judgement Rule. Auslegung der Legalitätspflicht bei unklarer Rechtslage. Wiesbaden: Springer Gabler 2020.
44. Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (552 SE). – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/3c7833d5-7972-3348-8cca-c210ab5e36ea/%C3%84riseadustiku%20muutmise%20seadus/> (29.04.2026).

Kasutatud õigusaktid

1. Korruptsioonivastane seadus. – RT I, 14.03.2025, 12.
2. Pankrotiseadus. – RT I, 11.11.2025, 12.
3. Raamatupidamise seadus. – RT I, 10.07.2025, 3.
4. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 31.12.2024, 48.
5. Võlaõigusseadus. – RT I, 11.11.2025, 16.
6. Väärtpaberituru seadus. – RT I, 10.06.2025, 2.
7. Äriseadustik. – RT I, 06.07.2023, 131.
8. Krediidiasutuste seadus. – RT I, 13.02.2026, 7.

Välisriigi õigusaktid

1. Aktiengesetz vom 6. September 1965 (BGBl. I S. 1089), das zuletzt durch Artikel 18 des Gesetzes vom 23. Oktober 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 323) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/aktg/> (29.04.2026).
2. Betriebsverfassungsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 25. September 2001 (BGBl. I S. 2518), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 19. Juli 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 248) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/betrvg/> (29.04.2026).
3. Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 22. Dezember 2025 (BGBl. 2025 I Nr. 364) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/> (29.04.2026).
4. Companies Act 2006. – <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents> (29.04.2026).
5. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 21 des Gesetzes vom 23. Oktober 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 323) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/> (29.04.2026).
6. Gesetz über Betriebsärzte, Sicherheitsingenieure und andere Fachkräfte für Arbeitssicherheit vom 12. Dezember 1973 (BGBl. I S. 1885), das zuletzt durch Artikel 3 Absatz 5 des Gesetzes vom 20. April 2013 (BGBl. I S. 868) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/asig/> (29.04.2026).
7. Kreditwesengesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 9. September 1998 (BGBl. I S. 2776), das zuletzt durch Artikel 7 des Gesetzes vom 9. April 2026 (BGBl. 2026 I Nr. 97) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/kredwg/> (29.04.2026).
8. Mitbestimmungsgesetz vom 4. Mai 1976 (BGBl. I S. 1153), das zuletzt durch Artikel 17 des Gesetzes vom 7. August 2021 (BGBl. I S. 3311) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/mitbestg/> (29.04.2026).

Euroopa Liidu õigusaktid

9. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/65/EL, 15. mai 2014. aasta, finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL (uuesti sõnastatud). – ELT L 173, lk 349–496.
10. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2017/828, 17. mai 2017. aasta, millega muudetakse direktiivi 2007/36/EÜ seoses aktsionäride pikaajalise kaasamise soodustamisega. – ELT L 132, lk 1–25.
11. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/878, 20. mai 2019. aasta, millega muudetakse direktiivi 2013/36/EL seoses vabastatud üksuste, finantsvaldusettevõtjate, segafinantsvaldusettevõtjate, tasustamise, järelevalvemeetmete ja -volituste ning kapitali säilitamise meetmetega. – ELT L 150, lk 253–295.

KASUTATUD PRAKTIKA

Eesti Vabariigi Riigikohtu lahendid

12. RKHKo 3-17-2235/52.
13. RKHKo 3-21-2249/80.
14. RKKKo 3-1-1-89-11.
15. RKKKo 1-16-4197/76.
16. RKKKo 1-19-6307/59.
17. RKKKo 1-20-3101/99.
18. RKKKo 1-20-3487/398.
19. RKKKo 1-21-4494/167.
20. RKTKm 2-18-13213/48.
21. RKTKm 2-19-9918/31.
22. RKTKo 3-2-1-41-05.
23. RKTKo 3-2-1-33-10.
24. RKTKo 3-2-1-40-13.
25. RKTKo 3-2-1-72-13.
26. RKTKo 3-2-1-38-15.
27. RKTKo 3-2-1-74-15.
28. RKTKo 3-2-1-81-15.
29. RKTKo 3-2-1-129-15.
30. RKTKo 3-2-1-9-16.

- 31. RKTko 3-2-1-152-16.
- 32. RKTko 3-2-1-26-17.
- 33. RKTko 2-17-1725/117.
- 34. RKTko 2-17-10474/80.
- 35. RKTko 2-18-11036/53.
- 36. RKTko 2-20-17189/101.
- 37. RKTko 2-22-7750/42.
- 38. RKÜko 1-17-2359/122.

Eesti Vabariigi ringkonnakohtute lahendid

- 39. TlnRnko 1-21-2758/116.
- 40. TlnRnko 2-16-6506/118.
- 41. TlnRnko 2-16-6972/313.
- 42. TlnRnko 2-17-10074/204.
- 43. TlnRnko 2-17-10474/114.
- 44. TlnRnko 2-17-12627/38.
- 45. TlnRnko 2-17-1725/193.
- 46. TlnRnko 2-17-17551/46.
- 47. TlnRnko 2-20-17447/104.
- 48. TlnRnko 2-22-7052/39.
- 49. TrtRnkm 2-19-9918/38.
- 50. TrtRnko 2-16-17192/58.
- 51. TrtRnko 2-20-4910/60.

Eesti Vabariigi töövaidluskomisjoni otsused

- 52. Töövaidluskomisjoni 11.09.2018 otsus asjas nr 4-1/1268/18.

Saksamaa Liitvabariigi kohtulahendid

- 53. BGH. II ZB 6/22. –

https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/Zivilsenate/II_ZS/2022/II_ZB_6-22.pdf?__blob=publicationFile&v=1 (29.04.2026).

54. BGH. II ZR 235/15. –
https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/Zivilsenate/II_ZS/2015/II_ZR_235-15.pdf?__blob=publicationFile&v=1 (29.04.2026).
55. BGH. II ZR 162/21. –
https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/Zivilsenate/II_ZS/2021/II_ZR_162-21.pdf?__blob=publicationFile&v=1 (29.04.2026).
56. BGH. V ZB 181/14. –
https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/Zivilsenate/V_ZS/2014/V_ZB_181-14.pdf?__blob=publicationFile&v=1 (29.04.2026).

Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi kohtulahendid

57. Bhullar v Bhullar. [2003] BCC 711, [2003] WTLR 1397, [2003] EWCA Civ 424, [2003] 2 BCLC 241. 31.03.2003. –
<https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2003/424.html> (29.04.2026).
58. Commonwealth Oil & Gas Co Ltd v Baxter. Court of Session [2009] CSIH 75, 2009 WL 2958828. 02.10.2009. –
[https://uk.westlaw.com/Document/I06458FA0B47C11DEAC71A5513275F6C0/View/FullText.html?originationContext=document&contextData=\(sc.Search\)&needToInjectTerms=False](https://uk.westlaw.com/Document/I06458FA0B47C11DEAC71A5513275F6C0/View/FullText.html?originationContext=document&contextData=(sc.Search)&needToInjectTerms=False) (29.04.2026).
59. Item Software (UK) Ltd v Fassihi. [2007] Lloyd's Rep PN 17, [2004] EWCA Civ 1244, [2005] 2 BCLC 91, [2004] BCC 994, [2004] IRLR 928, [2005] ICR 450. 30.09.2004. – <https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2004/1244.html> (29.04.2026).
60. O'Donnell v Shanahan & Anor [2009] EWCA Civ 751. 22.07.2009. –
<https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2009/751.html> (29.04.2026).
61. Regal (Hastings) v Gulliver. [1967] 2 AC 134, [1942] UKHL 1, [1942] 1 All ER 378. 20.02.1942. – <https://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/1942/1.html> (29.04.2026).
62. The Aberdeen Railway Company v. Messrs. Blaikie Brothers [1854] UKHL 1_Paterson_394. 20.07.1854. –
https://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/1854/1_Paterson_394.html (29.04.2026).
63. Wilkinson v West Coast Capital & Ors. [2005] EWHC 3009 (Ch). 21.12.2005. –
<https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2005/3009.html> (29.04.2026).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Denis Nurmberg ,
(*autori nimi*)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Juhatuse liikme huvide konflikt: õiguslik raamistik ning ennetus- ja kontrollimehhanismid ,
(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja(d) on Andres Vutt ,
(*juhendaja nimi*)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Denis Nurmberg

29.04.2026